

Валеры Мязынскі 8

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Уладзімір Саўчук 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 41 (2683) Год LII

Беласток, 14 кастрычніка 2007 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Хто пасля Гайнаўкі?

Ужо і зараз на скрыжаванні дарог у Чыжах стаіць указальнік з назвамі вёсак на беларускай і польскай мовах (пастаўлены ў рамках разметкі даўняга Царскага шляху)

Ужо некалькі месяцаў мінула з таго часу, калі Рада горада Гайнаўкі прыняла пастанову аб увядзенні беларускай мовы ў якасці дапаможнай у кантактах з працаўнікамі гарадскога самаўрада. Хаця амаль кожная іншая гміна Гайнаўскага павета, за выключэннем Белавежскай (дзе менш за 20% насельніцтва ў час перапісу назвала сябе беларусамі), магла б прыняць такую самую пастанову яшчэ перад Гайнаўкай, ніводная не рашылася першай пакарыстацца магчымасцю, якую стварае прыняты Сеймам 6 студзеня 2005 года закон аб нацыянальных і этнічных меншасцях і рэгіянальнай мове. Калі зараз зроблены першы крок у справе павышэння значэння роднай мовы ў грамадскім жыцці беларусаў у Польшчы (новымі магчымасцямі могуць пакарыстацца таксама жыхары Гарадоцкай гміны і трох гмін на Бельшчыне), можна паставіць пытанне: хто пасля Гайнаўкі прыме пастанову аб увядзенні дапаможнай беларускай мовы?

У Чыжоўскай гміне

Першыя крокі накіраваў я ў Чыжоўскую гміну, у якой у час апошняга перапісу насельніцтва больш за 80% жыхароў назвала сябе беларусамі. У час апошніх самаўрадавых выбараў другі раз войтам стаў там кандыдат ад Беларуска-народнага выбарчага камітэта Юрый Васілюк, а раднымі былі выбраны толькі людзі з гэтага ж беларускага камітэта. Войт Юрый Васілюк на мае пытанні ў справе дапаможнай беларускай мовы адказаў дыпламатычна.

— Жыхары нашай гміны размаўляюць паміж сабой на тутэйшай мове, якой таксама карыстаюся я і нашы працаўнікі ў зносінах з навед-

вальнікамі, якія прыходзяць афармляць справы ў нашай установе. Хіба цяпер няма пільнай патрэбы, каб увядзіць беларускую мову як дапаможную ў нашу гмінную ўстанову,

Солтыс Чыжоў і радны Андрэй Ціханюк

— заявіў войт Юрый Васілюк. — Не было таксама дагэтуль ініцыятывы, каб увесці ў нашай гміне дапамож-

Солтыс Кленік і радны Васіль Купрыяновіч

ную мову, але калі б паявілася такая прапанова, будзем разглядаць яе на пасяджэнні Рады гміны.

Войт выказаўся таксама ў спра-

ве магчымасці ўвядзення двухмоўных назваў вёсак на дарожных указальніках, распаложаных на акраінах сёл, на што дазваляе таксама закон аб нацыянальных меншасцях. Можна гэта зрабіць толькі пасля атрымання ў апытанні рэпрэзентатыўнай часткі насельніцтва больш за 50% станоўчых адказаў у гэтай справе.

— З таго, што я чую, магчыма жыхары гміны і не былі б супраць увядзення беларускай мовы на дарожных ўказальнікі, калі б кошты рэалізацыі такой пастановы былі фінансаваныя з вонкавых сродкаў. Аднак калі б трэба было фінансаваць такі праект з нашага бюджэту, людзі прынялі б такое рашэнне як нятрапае цяпер, калі мы змагаемся за паляпшэнне дарожнай, санітарнай ці камунальнай інфраструктуры гміны. Калі толькі ўступіў у сілу закон аб нацыянальных меншасцях, я размаўляў з нашымі людзьмі ў справе беларускамоўных назваў на ўказальніках і тады яны ўспрымалі гэтую справу як другарадную, — сказаў войт Юрый Васілюк.

Размовы з раднымі ў згаданай мною справе, ужо пасля гутаркі з войтам, аказаліся вельмі аптымістычнымі, хаця мае суразмоўцы не скрывалі, што юрыдычныя патрабаванні, якіх трэба трымацца, каб пакарыстацца новым законам, ім малавядомыя.

— Трэба раней падрыхтаваць праект пастановы, а нашы радныя напэўна прагаласавалі б за ўвядзенне беларускай дапаможнай мовы. Ніхто не будзе супраць гэтага праекта. Калі прынялі б такое рашэнне, можна было б гаварыць у гміне па-свойму, як гаворым цяпер, **працяг 3**

XI Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя „Нівы” і Беларускі саюз Рэспублікі Польшча аб’яўляюць XI Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы. У конкурсе будуць разглядацца працы грамадзян Польшчы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій,

— II група: астатнія ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з’яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурс праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на прынтэры або разборлівы рукапіс у чатырох экзэмплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы — аб’ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групы і паслаць на адрас: Redakcja „Niwu”, ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok 2, skr. poczt. 149 з прыпіскай на канверце: XI Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланных конкурсных прац трэба памясціць у асобным заклееным канверце, падпісаным званку такім нумарам групы і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаюць дасланных твораў.

Тэрміны

1. Тэрмін дасылання конкурсных прац мінае 16 лістапада 2007 г. (вырашае дата паштовага штампа).

2. Вынікі конкурсу будуць аб’яўлены ў снежні 2007 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мерапрыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць пайнфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел.

Узнагароды

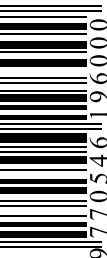
1. Арганізатары прыдбалі вартсныя ўзнагароды.

2. Арганізатары ўстанаўліваюць 1-3 узнагароды для найлепшых дэбютантаў. Аб падзеле і вартасці астатніх узнагарод рашае ўстаноўленае арганізатарамі журы.

Сакратарыят конкурсу:

Redakcja „Niwu”, ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok, tel. 085 743 50 22.

Конкурс праводзіцца пры фінансавай падтрымцы Міністра ўнутраных спраў і адміністрацыі.

97705461196000

Шчэ не ўмерла Украіна!!!

Цягнік Мінск — Львоў пад'ехаў да беларуска-ўкраінскай мяжы. Спачатку беларускія памежнікі і мытнікі, а пасля і ўкраінскія, ветліва і хутка выканалі свае працоўныя абавязкі. Неяк спакойна выканалі, нібыта гэта звычайны працоўны дзень, а не дзень апошняга тыдня перад выбарамі ва ўкраінскім парламентам. На мінулых выбарах, зусім нядаўна, калі выбіралі прэзідэнта Украіны, было інакш. Памежныя службы рыскалі як галюўныя ваўкі на цяжніках, вышукваючы беларускіх актывістаў, што імкнуліся патрапіць на „Майдан”. Украінскія калегі нашых памежных „вартавых” таксама не саступалі ў „лільнасці”. Пазней, нават, над некаторымі прайшлі судовыя працэсы, за беспадстаўную затрымку і „недзэнтльменскія” адносіны да грамадзян суседняй дзяржавы. На гэты раз ніхто нікога не шукае і не чапае. Хочаш едзь на Украіну як госць, а хочаш, паназірэй за выбарамі, нікога гэта ўжо не цікавіць. Здаецца, зусім мала часу прайшло, а паслямайдаўскія перамены кідаюцца ў вочы ўжо на мяжы.

Украіна сустрэла цягнік рэкламнамі шылдамі і праграмамі розных партый і блокаў. Іх вельмі шмат. Недасведчанаму чалавеку разабрацца цяжка. Але ўсе ведаюць — галюўная барацьба за парламенцкія крэслы разгортаецца паміж Партыяй рэгіянаў Віктара Януковіча і іхнымі прыхільнікамі з аднаго боку, ды БЮТАм Юліі Цімашэнка і яе прыхільнікамі з другога. Першых падтрымлівае пераважна рускамоўны ўсход краіны, другіх — украінскамоўны захад. Наша Украіна дзеючага прэзідэнта Віктара Юшчанкі нібыта займае нейтральную пазіцыю, сцвярджаючы, што галюўная яе задача, гэта адна маналітная моцная і квітнеючая Украіна, а не разарваная на ўсход і захад дзяржава. Але відавочна, што гэтая плынь змагаецца за ўкраінскую Украіну, дзе будзе адна дзяржаўная мова, адна сімволіка і адзін народ, які незалежна ад колькасці нацыяў у ім, будзе называцца ўкраінскім. І ўсе маюць права адкрыта падтрымліваць каго хочуць або вылучацца самім. Ніхто за тое не пераследуе і не палохае. Як тут не адзначыць, што змены на Украіне ўжо адбыліся.

Тэлебачанне стараецца растлумачыць выбарчыцкую, што робіцца на палітычным полі. Але лепш за ўсё гэта тлумачаць рэкламныя кліпы палітычных

партый і блокаў. Цімашэнка заклікае адстаяць незалежнасць краіны, заваёвы аранжавай рэвалюцыі і дэмакратыю. Януковіч палюхае, што аранжавыя цягніцы краіну ў НАТА, да нацыяналізму, да непаразуменняў з галюўным эканамічным партнёрам Расіяй. Заклікае адстаяць статус рускай мовы як другой дзяржаўнай. Але заклікае па-ўкраінску. Зноў відавочныя змены ўсяго за нейкі адзін год. Нам бы, беларусам, так. Каб нават тэля, хто заклікае да двухмоўя, рабілі гэта па-беларуску.

На выбарчых участках спакойна. Ніхто не баіцца фальсіфікацыі на гэтым роўні. Ды і немагліва яе зрабіць. Галасаванне праходзіць у адзін дзень. Скрынкі для бюлетэняў празрыстыя і ніхто іх не чапае, не пераносіць і не хавае. Камісіі складаюцца з прадстаўнікоў канкурыруючых партый. Паўсюдна назіральнікі. Старшыня камісіі, першым што зрабіць, тлумачыць свае дзеянні калегам і назіральнікам. Пры падліку галасоў назіральнік можа стаяць побач. Хоць гэта ўжо фармальнасць. Кожны бюлетэнь праглядаючы сябры камісіі з канкурыруючых палітычных пляняў. У канцы старшыня раздае копіі пратаколаў усім жадаючым. Такого на мінулых выбарах дамагчыся было цяжка. Плюньце ў вочы таму, хто кажа, што на Украіне, пасля аранжавай рэвалюцыі, нічога не змянілася.

Партыя рэгіянаў Януковіча набірае шмат галасоў. Гэта і не дзіўна. Гэта ж былая парламенцкая большасць. Але і Юлія Цімашэнка са сваёй праграмай украінізацыі і незалежнасці набірае амаль столькі ж. Застаецца, пасля таго прыкладу падтрымкі насельніцтвам нацыянальных ідэй, толькі плюнуць у вочы тым беларускім палітыкам, якія сцвярджаюць, што да выбаршчыка трэба ісці з сацыяльнымі праграмамі і не дурыць яму галаву роднай мовай ды незалежнасцю.

А пасля выбараў людзі зноў заняліся сваімі справамі. Хто на вучобу, хто на працу, хто куды. Працаваць для сябе і сваёй сям'і, што аўтаматычна спрыяе росквіту ўсёй краіны. А яна расквітнее, бо пасля такіх кардынальных пераменаў у такі кароткі тэрмін наўрадці ўкраінцы пагодзяцца павярнуць назад. Яны свой шлях ужо абралі.

Віктар САЗОНАЎ

PS. Дарэчы, нас, беларусаў, на Украіне вельмі любяць. Што на ўсходзе, што на захадзе.

В. С.

Наша Беласточчына

Наша Беласточчына, Падляшша — гэта унікальная краіна. Даражыць ёй і шанаваць яе павінны не толькі мы, жыхары яе, але і ўсё наш край, бо гэта проста свайго роду жамчужына.

Тут сышліся з сабой і прыжыліся некалькі нацыяў: палякі, беларусы, украінцы, лэмкі, рускія, літоўцы, татары. А, значыць, і іх мовы, культуры, рэлігіі, традыцыі, абрады. Тут карыстаюцца двама алфавітамі і двама календарамі. Дзе ж вы яшчэ такое ўбачыце і пачуеце?

Уся гэтая разнароднасць яшчэ жыве, дышае тут. А трэба зрабіць усё магчымае, каб яна не толькі надалей жыла, а проста квітнела. Гэта ж для нас, турызму ды і хрысціянскіх варта сямейнага вялікі козыр, на які ні турысты, ні Еўрасаюз граша не паіскадуюць, трэба толькі ўмець яго ўзяць і ўмела выкарыстаць. Карысць будзе для ўсіх: нас тутэйшых, нашага рэгіёна і для цэлай нашай краіны. Не праграе на гэтай інвестыцыі і Еўрасаюз.

Тут цікавае драўлянае будаўніцтва, каляровыя аканіцы, цікавыя ўпрыгожанні жылых будынкаў, паліцям напіханае каўбаса і дасканалае самагонка. Усё гэта трэба ўтрымаць, узяць патэнт і дапамагчы прыезджаму народу ў ім расмакавацца.

Да таго ж у нас прыгожая, багатая прырода і, як сцвярджаюць плакаты, феномен прыроды — Белавежская пушча. На Падляшшы нават клімат розніцца ад клімату іншых рэгіянаў Польшчы. Кліматычныя змены, падобна, наступаюць тут згодна з юліянскім календаром, значыць, з двухтыднёвым спазненнем...

Пра клімат аднак гаворыць тут не буду, усё бачаць або чуюць які ён у нас. А вось пра прыродны феномен зноў скажаць крыху мушу, хоць сказана пра яго ўжо і так ня мала. Бяда аднак у тым, што гаворыцца пра яго многа, а робіцца мала. Хаця і гэта не зусім праўда, бо ўсё час работа ў пушчы проста кіпіць — сякуюць пушчу няшчадна. Не пачуеце цяпер у ёй птушых спеваў, бо ўсё залушаюць пранізілівыя віскі механічных піл і трэск падаючых дрэў. Пры кожнай пушчанскай дарозе ляжаць вялікія гурбы ссечаных дрэў. У многія кварталы забаронены ўваход, бо там ідзе высяканне.

Адно высяканне называюць санітарным, прафілактычным, значыць, дрэў заражаныя, вухорых. На вока аднак відаць, што сярод гэтых паваленых дрэў

ёсць многа маладых яшчэ, здаровых дрэў. Другое — высяканне „пустазелля”, напрыклад, бярозы. Гэтых нашых прыгожых бязроў — герань народных песень і літаратурных твораў, называюць „пустазеллем”? А высклі іх у гэтым годзе мноства. А ці не таму выраслі і ўтрымаліся дасюль шляхетныя гатункі дрэў, што між імі расло і так занада „пустазелле”? Ёсць жа такое паняцце як сімбіёз...

Калі ж шляхетныя гатункі дрэў хварэюць і гінуць, бо яны задалікатныя на наш час, а іншыя гатункі сякуцца за тое, што яны нешляхетныя, то што астаецца?! І што станецца з нашым прыродным феноменам?! Гэта ж парадокс нейкі...

Іншая справа — юрыдычная будынак Белавежскай пушчы. Час бяжыць, пушча нішчыцца, а статус яе надалей няясны. Ясна аднак тое, што Белавежская пушча — гэта сапраўдны яшчэ феномен прыроды, якіх ужо не знойдзеш у Еўропе. І што з усіх сіл і сродкаў бараніць яе трэба. І захаваць для будучых пакаленняў. Абавязкава трэба выпрацаваць такія юрыдычныя рамкі; каб і пушчы было добра, і не страціла на гэтым мясцовае насельніцтва, дзякуючы якому яна і ўтрымалася такой.

Напэўна не зашкодзіць пушчы тое, што мясцовае насельніцтва будзе і надалей бесперашкодна бываць у ёй, адпачываць ды любвацца ёй. Не зашкодзіць і тое, што падыме там грыбочак, арэшак ці ягадкы. З высяканнем, нават „пустазелля”, трэба катэгарычна скончыць. Вялікай несправядлівасцю была б, канешне, забарона мясцоваму насельніцтву вольнага ўваходу ў пушчу, бо і такі варыянт разважаецца...

Амаль сталым элементам рускіх былін ёсць такія альтэрнатывыныя варыянты: „Пойдзеш направа — богатым будзеш, пойдзеш налева — жэнатым будзеш, прамой пойдзеш — смерць сваю сыщеш”.

Ой, каб не „зафундавалі” нам: пойдзеш налева — цябе аблаюць, пойдзеш направа — прагоняць, проста пойдзеш — штраф табе ўплуець...

І гэта ніякія не жарты: ужо ж бывала з нашай пушчай такое...

Васіль САКОЎСКІ

Вачыма еўрапейца

Нашто гэты супраць?

Час ад часу на арэнах міжнародных арганізацый г.зв. польскі бок бярэцца за дзеянні або выконвае жэсты, незразумелыя для міжнароднай думкі, асабліва ў ваках іншых падпісантаў гэтых арганізацый. У апошнія тыдні так здарылася, калі на форуме Еўрасаюза адбылася дэбата аб устанавленні еўрапейскага дня супраць пакарання смерцю. Дарэчы, гэтае пытанне адносна цяжка прабілася ў СМІ Польшчы, залушанае, перш за ўсё, перадвыбарчым змаганнем. Наша краіна ў час тае дэбаты як адзіная ў Еўропе супрацівілася ўстанавленню гэтага дня. Яго мэта — як гэта сказала адна з еўра-дэпутатак — высланне выразнага сіг-

налу іншым дзяржавам, што ЕС заахочвае да адмены гэтага пакарання.

Пры гэтай нагодзе варта ўспомніць, што Польшча не выконвае смяротнага пакарання з 1988 года, а было яно адменена дзесяць гадоў пазней разам з уступленнем у сілу новага крымінальнага кодэкса і заменена на пажыццёвае зняволенне (дарэчы, польскія суды дагэтуль рэдка прымяняюць безагаворачнае выкананне гэтай формы пакарання і можна задумацца ці слушна). Успомненая еўра-дэпутатка, спасылалася на еўрасаюзную дэбату, сцвердзіла: „Неабходна пам'ятаць, што большасць краін, у якіх выконваецца пакаранне смерцю, не мае незалежнага праваўладдзя, не захоўвае асноўных норм на конт сумленнага іх разбору. Таму часта ў гэтых краінах пакаранне смерцю з'яўляецца вынікам несумленнага разбору, у якіх абвінавачаны пазбаўлены правоў на абарону”. Тут немагчыма не ўспомніць аб Беларусі, дзе да гэтага часу пакаранне смерцю з'яўляецца найвышэйшым пакараннем. Тэрэтычна

ў Расіі таксама, ды там абавязвае мараторый на яе выкананне. Пра прычыны, так сказаць, іміжду, еўрапейскія краіны, у якіх рэжымы мелі праблемы з захоўваннем грамадзянскіх правоў і гуманітарным падыходам да правоў чалавека, рашыліся адмяніць смяротнае пакаранне. Так было ў Сербіі пры ўладзе Слабадана Мілошавіча (у год, калі адбылася крывавае ланца ў Срэбрніцы). У Польшчы што і руш вяртаецца ідэя яго вярнуць, асабліва ў перадвыбарчых перыяды. Пасля дыскусіі на гэту тэму моўкнуць, паколькі даходзіць да ўлады чарговыя палітычныя эліты становяцца прагматычнымі і гульня пакараннем смерцю нявартае хоць бы падарвання польскай пазіцыі як краіны, якая падпісала Еўрапейскую канвенцыю аб ахове правоў чалавека і асноўных свабод.

Маю ўражанне, што ў выпадку дэбаты на форуме ЕС польскі бок кіруецца папулізмам. Аргументы тут даюць ЗША, дзе пакаранне смерцю дапускаецца і выконваецца, а часта дзеянне дэмакра-

тычных механізмаў гэтай краіны ставіцца Еўропе ва ўзор. Некаторым нашым папулістам, выступаючым на еўрапейскіх форумах, хацеў бы я прыпомніць прыклад Станіслава Ваўжэцкага, дырэктара Гарадскога мяснота гандлю ў Варшаве-Празе, бацькі вядомага акцёра Паўла Ваўжэцкага. У 1965 г., згодна абавязваючаму тады закону, быў ён пакараны смерцю ў г.зв. мяснота афёры; прымаў ён хабары аб кіраўнікоў мясных крам. Смяротны прысуд на яго выдаў Раман Крыжэ, бацька Анджэя Крыжэ — намесніка міністра юстыцыі ва ўрадзе Яраслава Качынскага. У той палове шасцідзясятых гадоў І сакратар ПАРП Уладыслава Гамулка грымеў, што „хопіць павесіць некалькі аферыстаў, дык настане парадок”. Прыклад Станіслава Ваўжэцкага не вырашыў праблемы гаспадарчых аферыстаў ні тады, ні пасля. Сумняваюся таксама, ці пакаранне смерцю вырашыць праблему самых цяжкіх злачынстваў супраць жыцця.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

1 працяг

Хто пасля Гайнаўкі?

і на літаратурнай беларускай мове, — гаварыў радны і заадно солтыс Кленік Васіль Купрыяновіч. — Я, беларус, і амаль усе людзі ў Кленіках лічаць сябе беларусамі, а гаворым мы на сваёй беларускай гаворцы. Добра было б увесці беларускія надпісы на ўказальніках на акраінах сёл. Няхай прыезджыя бачылі б, што ў Кленіках жывуць беларусы. Аднак у справе ўвядзення назваў сёл на беларускай мове на ўказальніках вырашэнне будзе залежаць ад падтрымкі насельніцтва.

— У Чыжах 99% жыхароў скла-

намсі 8 дэпутатаў Нараўчанскай гміны падтрымае нашу ідэю, паста нова будзе прынята.

Радны Ян Целушэцкі выказваецца таксама за ўвядзенне беларускамоўных назваў сёл на ўказальніках.

— Няхай турысты пабачаць, што тут жывуць беларусы. Тыя людзі, што будуць наведваць Зялёную школу ў Семанюўцы, змогуць паглядзець на беларускамоўны надпіс, — гаворыць радны Ян Целушэцкі. — Грошы на ўказальнікі знайшліся б. Я чуў, што можна выступаць за дафінаванне такой ініцыяты-

аб дапаможнай беларускай мове. Аднак самым лепшым выхадам было б, калі б у законе адразу ўвялі дапаможную беларускую мову там, дзе жывуць беларусы і тады галасаванні ў гмінных радах не выклікалі б ніякіх эмоцый, — сказаў радны Гайнаўскай гміны Уладзімір Галёнка з Пасечнікаў-Вялікіх, выбраны ад Беларуска-народнага выбарчага камітэта. — Што тычыцца беларускай мовы на ўказальніках, не ведаю, як успрынялі б гэта нашы жыхары.

— У нашай гміннай установе і на пасяджэннях Рады гміны ў Дубічах-Царкоўных мы гаворым па-свойму, а калі ёсць госці, тады размаўляем на польскай мове. Я думаю, што прайшла б у нашай Радзе гміны пра-

жа радным трэба ў гэтым выпадку дапамагчы? Ці ў Гайнаўскім павеце зробіць гэта лідэры Беларуска-народнага выбарчага камітэта, ці іншыя вопытныя радныя, ці можа дзеячы беларускіх арганізацый з Гайнаўкі або Беластока, менш важнае. Важнае, каб з такімі ініцыятывамі выходзіць і ствараць магчымасці запрашання на гмінныя сесіі людзей, якія расказалі б радным розных плыняў і нацыянальнасцей пра козыры, якія можа даць ажыццяўленне закону аб нацыянальных і этнічных меншасцях і рэгіянальнай мове. Немцы масава галасавалі за ўвядзенне дапаможнай нямецкай мовы ў гмінах Апольшчыны, літоўцы — літоўскай мовы на Пуншчыне. Ду-

Ці не прыгажэйшымі былі б двухмоўныя ўказальнікі?

даюць беларусы і няхай была б беларуская дапаможная мова ў гміннай установе. Калі немцы маюць права гаварыць па-свойму, няхай і ў нас будзе такая магчымасць, замацаваная законам. У нашай гміне зараз няма праблемаў — і з войтам, і з чыноўнікамі размаўляем мы па-свойму, на тутэйшай мове. Але, калі паявіцца паляк, нашы людзі зараз пачынаюць гаварыць па-польску, — сказаў солтыс Чыжоў і заадно радны Андрэй Ціханюк. — Калі б знайшлі спонсара, няхай было б па-беларуску і на ўказальніках, але калі не знойдзем спонсара, радныя не згодзяцца на прафінаванне новых дарожных указальнікаў з гміннага бюджэту.

У Нараўчанскай гміне

У Нараўчанскай гміне дыялектная мова вельмі падобная на літаратурную беларускую мову, на што звярнуў увагу адзін з радных гэтай гміны. Хаця ў перапісе насельніцтва менш жыхароў гміны назвала сябе беларусамі (працэнтна ў параўнанні з іншымі гмінамі), то нацыянальная свядомасць тых людзей, што прызнаюцца да беларускасці, высокая.

— Хаця ў цяперашнім скліканні на пасяджэннях Рады гміны ў Нараўцы не гаварылася аб магчымасцях рэалізацыі закону аб нацыянальных меншасцях, то гутарка на гэтую тэму вялася па-за сесіі. Мы хочам выступіць з ініцыятывай аб увядзенні дапаможнай беларускай мовы ў працы гміннай установы. Мы ж беларусы, а гэта наша мова. Хаця зараз у гміннай установе размаўляем на нашай дыялектнай мове, прыняўшы адпаведную пастанову маглі б мы афіцыйна карыстацца беларускай мовай, якой ранг павысіцца, — заявіў радны Ян Целушэцкі (выбраны са спіска Левых і дэмакратаў). — Уся ж ініцыятыва ў справе дапаможнай мовы ў руках радных. Калі пры-

вы вонкавымі сродкамі.

У іншых гмінах

У справе новых магчымасцей, якія дае закон аб нацыянальных меншасцях і рэгіянальнай мове, прапіў я выказацца яшчэ радных з гмін Гайнаўскага павета, дзе найбольш беларусаў ясна акрэсліла сваю нацыянальную прыналежнасць у час перапісу. Аказалася, што ў Гайнаўскай вясковай і Дубіцкай гмінах на сесіях цяперашняга склікання радныя не разглядалі спраў увядзення дапаможнай мовы, але

Гацькі ў Бельскай гміне

мае суразмоўцы не ставяцца непрыхільна да законных магчымасцей. Наадварот, лічаць яны, што праект пастановы аб дапаможнай беларускай мове быў бы падтрыманы гміннымі раднымі, калі б быў пастаўлены на галасаванне. Больш сумненняў паяўляецца ў адносінах да магчымасцей увядзення беларускіх надпісаў на дарожных указальніках.

— У нас мова свая, тутэйшая, а ў час перапісу я заявіў, што з'яўляюся беларусам. У нашай установе ніхто не забараняе гаварыць па-беларуску і людзі так гавораць. Нават на пасяджэннях Рады гміны гаворым па-свойму і ніхто не сказаў, што не разумее нашай мовы. Я думаю, што не было б праблем, каб у нашай Радзе прыняць пастанову

панова, каб афіцыйна ўвесці дапаможную беларускую мову, але ў гэтым скліканні не было такой ініцыятывы. Трэба было б падрыхтаваць адпаведны праект, а праекты рыхтуюцца ў нас у гміннай установе, — заявіла радная са Старога Корніна Ніна Аксенчук (БНВК). — Няхай былі б і надпісы на беларускай мове на акраінах нашых сёл і прыезджыя людзі ўбачылі б, што тут жывуць беларусы. Аднак добра было б, каб былі спонсары на рэалізацыю гэтай задумы, бо наша гміна бедная.

Можна было б праводзіць чарговую размову, якія я спачатку запланаваў, але як чытач заўважае, выказванні гмінных радных падобныя. Мае суразмоўцы тэарэтычна адабраюць увядзенне беларускай мовы ў якасці дапаможнай у кантактах з самаўрадавымі работнікамі і мяркуюць, што такую прапанову падтрымае большасць радных з іх гмін.

Аднак на практыцы многа будзе залежаць ад таго, ці знойдуцца ў пасабных гмінах радныя, якія схочуць выйсці з ініцыятывай увядзення дапаможнай мовы і пераканаць да гэтай задумы іншых радных. Калі ў нейкай гміне ёсць радныя, якія праяўляюць ахвоту падтрымаць новую ідэю, а няма лідэраў, якія змаглі б звярнуць увагу на месца, мо-

маю, што беларусы таксама ў змозе заўважыць тое добрае, што заўважылі немцы, літоўцы або кашубы. Напэўна ў разглядаанай мною справе многа будзе залежаць ад паводзін войтаў, якія дагэтуль вялі сябе стрымана ў справе ўвядзення беларускай мовы ў якасці дапаможнай у гмінных установах. Трэба размаўляць і з войтамі. З ліку беларускіх арганізацый найчасцей з нашымі войтамі і раднымі сустракаюцца лідэры БГКТ, хаця б пры нагодзе беларускіх фестываляў.

У час дыскусіі ў Радзе горада Гайнаўкі радны Яўген Сачко гаварыў, што ўвядзенне беларускай дапаможнай мовы ў працы гарадскога самаўрада з'яўляецца рэалізацыяй перадвыбарчай праграмы Беларуска-народнага выбарчага камітэта па развіцці беларускай культуры і падтрыманні беларускай мовы. На выбары з гэтай праграмай ішлі таксама ўсе іншыя кандыдаты на радных і войтаў ад БНВК. Аднак справа ўвядзення дапаможнай беларускай мовы гэта справа ўсіх радных, з усіх клубаў і плыняў — беларусаў і людзей іншых нацыянальнасцей, якія павінны паказаць, што не перашкаджае ім павышэнне значэння мовы нацыянальнай меншасці, пражываючай у РП, у гэтым выпадку беларусаў. Увядзенне назваў сёл на польскай і беларускай мовах на ўказальніках, распаложаных на акраінах вёсак, гэта справа даўжэйшая да рэалізацыі, бо спачатку трэба правесці апытанне рэпрэзентатываў часткі жыхароў канкрэтнай гміны.

Зараз радныя павінны ведаць, што галасуючы за ўвядзенне беларускай мовы ў якасці дапаможнай у кантактах са сваімі чыноўнікамі, не вырашаюць аб надпісах на ўказальніках, пра якія мае суразмоўцы выказваліся намнога аспяроўней, чым аб дапаможнай мове.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Адгалоска

Чытач, прачытаўшы „расследванне” Ілоны Карпюк *Філалогія ці наша фобія* („Ніва”, н-р 39) даведаўся пра нейкую Кафедру на Беластоцкім універсітэце, якая, як можна дадумвацца, прывяла да заняпаду беларускай філалогіі. Па той прычыне, што ў велізарным артыкуле аўтаркай гэтая кафедра ні разу не была названай, а толькі рэдакцыя змясціла здымак шэльды Кафедры беларускай культуры, кожны пасля прачытання гэтай публікацыі мог здагадацца, што менавіта пра гэтую ўстанову там пісалася.

З пашаны для элементарнай праўды інфармуем, што Кафедра беларускай культуры ад пяці гадоў не мае ніякага дачынення да арганізацыі адукацыйнага працэсу на беларускай філалогіі. Супрацоўнікі Кафедры беларускай культуры выдуча даследаванні па гісторыі, этнаграфіі, культуры і паліталогіі Беларусі, вывучаюць сітуацыю беларусаў у гісторыі польскай дзяржавы. Дыдактыку (заняткі са студэнтамі) выконваюць сёння на англійскай, польскай і рускай філалогіях, гісторыі, бібліятэказнаўстве і навуковай інфармацыі.

Арганізатарам навучання на беларускай філалогіі з’яўляецца кафедра, супрацоўнікам якой ёсць дэкан Васіль Сегень і які быў гасцем „Нівы”. Назва гэтай кафедры, паколькі мне вядома, не засакрэчаная. Аднак з-за таго, што па нейкіх прычынах не захацелі яе назваць ні дэкан Сегень, ні аўтарка публікацыі Ілона Карпюк, я ўшаную іх волю.

Выконваючы абавязкі кіраўніка Кафедры беларускай культуры, Яўген Мірановіч

Адказ

Шаноўны спадар прафесар Яўген Мірановіч!

Адказваючы на Вашы заўвагі, прызнаюся, што фактычна ў артыкуле выпадкова, а не наўмысна, не паяўляецца назва адукацыйнай адзінкі — Кафедры беларускай філалогіі, пра якую вядуцца разважанні. Аднак мэтай майго артыкула было паказаць перад усім абсурднасць сітуацыі, а нават яе паталагічнасць. Шукаецца паратунку і альтэрнатывы, якая даўно ўжо існуе. На тое прывяла я згаданую Кафедру беларускай культуры, якая, на маю думку, хутчэй з’яўляецца ахвярай ігнаравання, але напэўна не прычынай заняпаду філалогіі. Гэта ненатуральна, а нават скандальна, што загадчыкі Кафедры беларускай філалогіі не карыстаюцца дапамогай і вопытам працаўнікоў Кафедры беларускай культуры. Калі гэта не вынікае з артыкула, відаць, часам холад аб’ектывізму не спрыяе прэзентацыі ды высвятленню сітуацыі. Простая, жыццёвая навука, асабліва для маладога журналіста.

Ілона КАРПЮК

— Сёлета арганізавалі мы першы вечар калядак. У нашай святліцы выступілі калектывы з Ляўкова, Нараўкі і Арэшківа. У лістападзе маем у плане пінг-понгавы турнір. Восенню таксама хочам правесці вечар з фальклорам. Штогод адзначаем дні маці і дзіцяці...

Культура ў Дубінах

Гутарка з Раісай КОТ, выконваючай абавязкі кіраўніка Гміннага асяродка культуры ў Дубінах.

— **Якія мерапрыемствы ладзіць Ваш асяродак?**

— Сёлета арганізавалі мы першы вечар калядак. У нашай святліцы выступілі калектывы з Ляўкова, Нараўкі і Арэшківа. У лістападзе маем у плане пінг-понгавы турнір. Восенню таксама хочам правесці вечар з фальклорам. Штогод адзначаем дні маці і дзіцяці. У канікулы для моладзі арганізуем дыскатэкі. Моладзь таксама праводзіць у нас навагоднюю забаву. Наш Пётр Скепка дапамагаў ладзіць беларускі фэст у Старым Беразове; наш асяродак такіх фэстаў самастойна не ладзіць — ладзіць іх наша гайнаўская Гмінная ўправа.

У бібліятэцы маем цяпер выставу здымкаў прыдарожных крыжоў аўтарства Ежы Вуйціка з Гайнаўкі; раней паказваў у нас свае паштоўкі Адам Чурак, таксама жыхар Гайнаўкі.

— **Ці вядзецца нейкія пастаянныя заняткі?**

— Тыповых гурткоў, якія б займаліся мастацкай адукацыяй, у нас няма, бо не маем для гэтай мэты інструктараў. Я па сутнасці з’яўляюся бібліятэкаркай, але па меры магчымасцей стараюся зацікавіць дзяцей маляваннем. Найбольш такіх сустрэч адбываецца ў час зімовых канікул. У гэтым напрамку наш асяродак супрацоўнічае з Кінгай Сянчук з Цэнтра сельскагаспадарчай кансультацыі з Гайнаўкі. Сёлета мы разам ладзілі майстар-класы малявання на шкле і кулінарныя. У перыяд апошніх зімовых канікул нашы дзеці ездзілі ў Старое Ляўкова і прымалі ўдзел у конкурсе ляпення з гліны. Раз у тыдзень ладзім ім скромныя рысавальныя конкурсы.

Калісь у вёсцы дзейнічала Кола вясковых гаспадынь і думаю, што тую іхнюю дзейнасць можна было б працягнуць і сёння; не толькі адукацыйную, але і забаўляльную або і яшчэ іншую. Можна нешта ўдасца прыдумаць калі восенню ў жанчын будзе больш часу.

Некалькі разоў працаўнікі Беларускага музея з Гайнаўкі паказвалі ў нас фільмы, дзеці таксама ездзілі

ў музей — вайт дае нам транспарт для гэтых мэтаў.

Таксама дзеці займаюцца вышыўкай, напрыклад, у час апошніх канікул вышывалі дзеці з Барысаўкі; мы ім купляем ніткі.

Штотыднёва адбываюцца рэпетыцыі нашых двух калектываў: фальклорнага калектыву дарослых і дзіцячай Капэлы з Дубін. На тэрыто-

рых вёсках: Махнатае, Старое Беразова, Новае Беразова, Новы Корнін, Барысаўка, Трывежа, Арэшківа, Рэпіска, Катоўка, Хітрая, Чыжыкі, Навасады, Пасечнікі-Вялікія і Дубічы-Асочныя.

— **Ці Ваша бібліятэка мае кнігі толькі ў Дубінах?**

— Так; няма ў нашай гміне іншых бібліятэчных пунктаў. Хочам іх арганізаваць у будучым годзе, але зарана яшчэ гаварыць пра канкрэты.

— **Хто карыстаецца Вашымі фондамі?**

— Маем 180 чытачоў. Гэта і школьная моладзь, і студэнты, і служачыя. Маем багатую літаратурную прапанову, шмат новых выданняў. Тройчы падрад атрымалі мы датацыю Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны на куплю кніжак, апрача гэтага атрымліваем на кнігі і сродкі з нашай гміны.

Ужо некалькі гадоў маем у бібліятэцы Інтэрнэт, якім у рамках праграмы Іконка могуць бясплатна карыстацца ўсе жыхары нашай гміны. І прыходзяць, не толькі маладыя, але і старэйшыя людзі чытаюць кнігі. Хаця моладзь мае перыяд рэзкага звароту зацікаўлення ад кнігі да камп’ютэра, але пасля наглядваем вяртанне да кнігі. Студэнты, напрыклад, падказваюць, якія варта прыдбаць кнігі; іх рады нам апраўдваюцца.

Прапагандуем чытальніцтва; дзецям ладзім вечары казак, арганізуем мерапрыемствы ў рамках Дзён кнігі. Супрацоўнічаем са школай: дзеці прыходзяць у бібліятэку або я іду ў школу знаёміць дзяцей з бібліятэчнай справай.

— **Ці Вашы ўстановы падтрымліваюць нейкія спонсары?**

— Да спонсараў яшчэ не дабраліся. Іх трэба было б шукаць у Гайнаўцы, а нам, звонку горада, не надта зручна было б да іх хадзіць.

— **З якімі ўстановамі супрацоўнічае Ваш асяродак?**

— Гэта ў першую чаргу мясцовыя пачатковая школа і гімназія, згаданы ўжо Цэнтр сельскагаспадарчай кансультацыі ў Гайнаўцы, Гмінная ўправа ў Гайнаўцы, гмінны асяродкі культуры з тэрыторыі Гайнаўскага павета і Музей беларускай культуры.

— **Дзякую за размову.**

Гутарыў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Раіса Кот

Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

рыі Гайнаўскай гміны яшчэ працуе мастацкі калектыв у Арэшківе; ён, дарэчы, найбольш вядомы. У Дубінах займаецца каля дзесяці дарослых і каля шасці дзяцей; заняткі вядзе Пётр Скепка. Нашы калектывы прымалі ўдзел у ваяводскім аглядзе беларускай песні, у канцэрце Kolęda i Gwiazda, які адбыўся ў Беластоку, у міжнародным фестывалі Kresowa Przyspiewka Frywolna, які праходзіў у Чорнай-Беластоцкай. Нашы прадстаўнікі выступілі на Сустрэчах каляднікаў у Гайнаўцы, летась на фэстах у Семаноўцы і Трывежы, сёлета на фэстах у Ляневе і ў Ваневе, што каля Тыкоціна; з апошняга мерапрыемства вярнуліся нават з узнагародай.

— **У якіх вёсках Гайнаўскай гміны ёсць святліцы?**

— Гэтымі святліцамі мы не займаемся, іх працу арганізуюць самі вясцоўцы. Святліцы ёсць у наступ-

Першыя ўтодкі

12 кастрычніка 2006 года памёр Канстанцін Майсеня — беларускі дзеяч, нястомны арганізатар культурна-асветнага жыцця ў асяродзі беларускай нацыянальнай меншасці Беластоцчыны. У памяці нашага грамадства застаецца ён як ініцыятар пабудовы Беларускага музея. У тое, што музей будзе пабудаваны, ён верыў ад пачатку да канца. У 1984 годзе заснаваў ён Грамадскі камітэт пабудовы музея, пры дапа-

мозе якога ажыццяўляў сваю выскародную ідэю. На яго заклік адгукнуліся не толькі беларусы Беластоцчыны, але і замежжа. У выніку ягоных намаганняў паўстаў будынак Беларускага музея, які красуецца ў цэнтры Гайнаўкі. У ім цяпер можна пазнаёміцца з мінулым нашых беларускіх вёсак, з жыццём нашых продкаў, пабачыць прадметы, якімі яны карысталіся ў штодзённым побыце.

У мінулую суботу, 6 кастрычніка, у Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы з нагоды набліжаючайся першай гадавіны смерці пакойнага Канстанціна Майсеня адслужана была паніхіда. У царкве, а пасля пры намагальным помніку сабралася сям’я і сябры, якія ўшанавалі пакойнага малітвай і ўскладзенымі на магільныя кветкамі і знічамі.

Вечная памяць Канстанціну Майсеню, вернаму сыну Беларускага народа, які ён любіў і дзеля якога працаваў!

Віктар БУРА

Аб беларуска-польскіх консульскіх кансультацыях

2-3 кастрычніка 2007 года ў Варшаве адбыліся беларуска-польскія кансультацыі паміж міністэрствамі замежных спраў па консульскіх пытаннях. Беларускую дэлегацыю ўзначаліў начальнік Консульскага ўпраўлення МЗС Андрэй Гіро, польскую — намеснік дырэктара Консульскага дэпартаменту і палоніі МЗС Яцэк Юноша-Кісялеўскі.

У якасці адной з асноўных тэм абмяркоўвалася змяненне ўмоў узаемных паездак грамадзян нашых краін у сувязі з планавым далучэннем Польшчы да Шэнгенскіх пагадненняў.

Па прапанове беларускага боку дасягнута дамоўленасць аб пераносе польскім бокам на 1 снежня 2007 года прымянення новых умоў выдачы віз у польскіх консульскіх установах на Беларусі. Дадаткова польскі бок выказаў гатоўнасць не павышаць тарыф консульскіх збораў за выдачу віз, якія будуць дзейнічаць да 31 снежня 2007 года.

Беларускі бок выказаў заклапочанасць аднабаковым рашэннем Польшчы дэансаваць з 1 студзеня 2008 года дзеючае Пагадненне аб узаемных паездках грамадзян. Тым не менш у выніку праведзеных перагавораў бакі дамовіліся заключыць пагадненне, якое рэгулюе ўза-

емныя паездкі грамадзян да канца 2007 года.

Плануецца, што ў абноўленым пагадненні ў максімальна дапушчальнай Шэнгенскімі правіламі ступені будуць захаваны льготы, спрощаныя ўмовы і працэдура атрымання віз для асобных катэгорый грамадзян.

Беларускі бок прапанаваў афармляць шматразовыя візы ў спроща-

прапановы беларускага боку аб максімальна шырокім выкарыстанні льготнага парадку выдачы віз членам творчых калектываў, спартыўных каманд і іншым асобам, якія садзейнічаюць развіццю гуманітарных кантактаў. Такія рэкамендацыі атрымаюць консульскія ўстановы бакоў.

Увага польскага боку была звернута на неабходнасць вырашэння праблемы складанай працэдуры атрымання польскіх віз і шматлікіх чэргаў каля польскіх консульскіх устаноў на Беларусі. Польскі бок запэўніў, што прыме неабходныя захады і разгледзіць магчымасць падаўжэння гадзін працы консульскіх устаноў на Беларусі.

Падчас кансультацый беларускі бок ініцыяваў абмеркаванне магчымасці заключэння пагаднення аб спрощаным перасячэнні граніцы прыгранічным насельніцтвам. Беларуская дэлегацыя падкрэсліла важнасць хутчэйшай распрацоўкі згаданага пагаднення, што знайшло разуменне ў польскага боку.

Начальнік консульскага ўпраўлення МЗС Беларусі Андрэй Гіро і пасол Беларусі ў Польшчы Павел Латушка былі прыняты першым намеснікам міністра замежных спраў Польшчы Паўлам Ковалем.

Прэс-служба Пасольства РБ

ным парадку беларускім і польскім грамадзянам ва ўзросце да 16 гадоў, старэйшым за 65 гадоў, інвалідам.

Згодна з прапановай беларускага боку было дасягнута паразуменне неабходнасці захавання практыкі выдачы віз неадкладна і без аплаты ў сувязі з цяжкай хваробай альбо смерцю родных і членаў сям'і. Па выніках кансультацый прыняты

Аб медычнай дапамозе

19 верасня быў мне назначаны тэрмін да артапеды ў Беластоцкім клінічным шпіталі. Адчакаў я, разумеюцца, больш месяца ў чарзе. Ставіўся я акуратна раніцай у назначаны тэрмін. Калі прапісаўся ў рэгістрацыі, падаўся я ў прыёмную, якая змяшчалася ў сумежным калідорчыку. Да прыходу лекара заставалася больш чым паўгадзіны. Прысеўшыся на крэсла побач століка, прыкмеціў я лістоўку з надпісам: „3,2 злата штодзённа — столькі выдае РП на ўсю ахову здароўя на аднаго грамадзяніна”, затым быў змешчаны малюнак кволага пацыента на шпітальным ложку. Далей: „900 злотых штодзённа — столькі прызначае РП на павіннасці аднаго парламентарыя” і малюнак джэнтльмена пад гальштукам побач шыкарнага аўтамабіля. Прыпіска: крыніцы інфармацыі — бюджэтная прапанова на 2007 год і фінансавы план НФЗ на 2007 г. ды інфармацыя канцылярыі парламента РП. З другога боку лістоўкі было напісана: „У канцылярыі прэм'ер-міністра працуе 500 асоб. Канцылярыя на сваю дзейнасць атрымала 85 мільёнаў злотых. Шпіталь пры такім жа ліку асоб можа разлічваць на кантракт з НФЗ не большы чым 20 мільёнаў, дзе апрача выдаткаў на плату вымушаны забяспечыць медычную дапамогу пацыентам, харчаванне і начлегі для 12 тысяч шпіталізаваных у год”. Гэта, разумеюцца, лістоўка Агульнапольскага саюза працэдуруючых лекараў.

У прыёмнай да артапеды знаходзілася больш дваццаці пацыентаў.

Прыём пачаўся недзе а палове дзевятай. Мяне выклікалі трэцім па чарзе. Мой абследавальнік аказаўся сімпатычным чалавекам і вопытным спецыялістам. Паглядзеўшы на рэнтгенаўскі здымак, сказаў:

— Тут неабходная аперацыя калена...

— На такую хачу прапісацца, — заяўляю.

— Прыйдзецца пачакаць у чарзе...

— Колькі часу? — пытаю.

— Два-тры гады...

У час далейшай размовы я даведаўся, што аперацыю можна зрабіць прыватна, але гэта дарагая здзелка, бо ў Варшаве, напрыклад, трэба заплаціць дваццаць тысяч, а ў Беластоку — на чатыры тысячы менш. Далей артапед прызнаўся, што Беластоцкая клінічная бальніца заключае дамову з НФЗ на 100-130 такіх аперацый.

— Сам пратэз каштуе шэсць тысяч, — канстатаваў абследавальнік. — Затым патрэбны дадатковы абследаванні, кроў і г.д.

На развітанні пачуў я толькі:

— Не назначаю канкрэтнай даты, паколькі невядома, які кантракт падпіша дырэктар бальніцы з НФЗ на наступны год. Паведамленне будзе даслана на дамашні адрас. Чакайце затым...

Пакідаў я кабінет лекара з сумам у сэрцы і надзеяй, што новаабраны парламент акуратна паставіцца да праблемы. Затым буду чакаць лепшага часу.

Уладзімір СІДАРУК

Весткі з Мельніка

Пра агратурызм

Агратурыстычнае аб'яднанне „Мельніцкая зямля” стараецца па-прафесійнаму падыходзіць да спраў, дзеля якіх было яно створанае. Бачна гэта па выдадзеным ім інфармацыйным буклеце, аднак найлепшым гэтаму доказам з'яўляецца нядаўняя сустрэча ў Доме культуры ў Мельніку. Госцем аб'яднання быў д-р Януш Маеўскі з Універсітэта Адама Міцкевіча ў Познані, вядомы таксама і на Беластоцчыне эксперт па справах развіцця турызму на сельскіх тэрыторыях.

З ліку ўсіх галін гаспадаркі толькі турызм развіваецца найбольш дынамічна. Яго развіццё гэта таксама шанц для многіх жыхароў вёсак. Агратурыстычныя паслугі могуць і павінны ў значны спосаб успамагчы гаспадаркі тых сялян, якія схочуць заняцца такімі паслугамі. Няма сэнсу разлічваць на працаўладкаванне і заробак у малых мястэчках. Аднак калі захочам паказаць сябе на рынку турыстычных паслуг, неабходны прафесійны падыход. У Мельніку няма іншай перспектывы акрамя турызму. Каб добра прадаць свае паслугі на багатым рынку агратурыстычных паслуг, трэба падкрэсліваць сваю адметнасць і прад'яўляць яе ў сваіх прапановах. Можна зрабіць стаўку на рэгіянальную архітэктуру, экалагічныя каштоўнасці (экавада, экапаветра, экахарчы) ці іншыя фактары, якія трэба ўмела прапагандаваць.

Гміны павінны як найхутчэй распрацаваць планы развіцця турызму на сваіх тэрыторыях і пачаць іх паслядоўна ажыццяўляць. Трэба ўлічваць тое, што ад плана да першых дасягненняў найчасцей мінаюць 2-3 гады. Гэтага часу дастаткова, каб падумаць не толькі аб тым, што турыст у нас пабачыць, але і аб тым, што яму рабіць у нас у вольную хвіліну і што яму купіць. А прадаць яму можна не толькі матэрыяльныя прадукты, але, напрыклад, прыгожыя краязвідныя, цішыню. І трэба намагацца, каб наша прапанова не была падобная на праекты іншых гмін, тым больш што Падляшша багатае ў адметнасці, якімі можна прыцягнуць турыстаў.

Запытаў я д-ра Маеўскага як ён ацэньвае моўныя і рэлігійныя адметнасці нашага рэгіёна.

— Ужо ваша штодзёншчына з'яўляецца для нас экзотыкай і таму мы прыязджаем сюды і гатовы за тое плаціць, — сказаў ён пераканаўча.

У некаторых падгайнаўскіх вёсках разумныя людзі ўжо раней зразумелі гэты шанц і сёння ўжо карыстаюцца эфектамі сваіх ініцыятыў. У Мельніку і ва ўсім Сямятыцкім павеце гэтая праўда яшчэ не дайшла да людзей. А можа час і ўмовы прымусяць іх зразумець тое, што толькі будучы сабою з'яўляемца атракцыйнымі для іншых.

М. Ц.

Дзмітры ШАТЫЛОВІЧ

Папулісты і дэмагогі

Папулістаў, дэмагогаў
Бачым, чуем кожны дзень,
Сустрэкаем на дарогах,
Ходзяць побач, быццам цень.

І таксама, як калісьці,
Лгучы усе нам без спагады,
Абцягаючы карысці,
Як дайдуць яны да ўлады.

Абцягаюць, што ў краіне
Будзе лад і дабрабыт,
Што зладзейства ў ёй загіне,
Трапіць у турму бандыт.

Што карупцыі не будзе,
Назаўсёды згіне хабар,
Люд аб блаце ўсім забудзе,
Не сустрэне больш нахаба.

Што збудуюць нам мільёны
Памяшканняў, новых хат,
Фабрыкі і стадыёны,
Сотні шос і аўтастрад.

Абцягаюць ўсё народу,
Многа ў хатах караваю,
Гарантуюць нам свабоду,
І жыццё ў чароўным раю.

Між сабой грызуцца самі,
Абзываючы сябе
Непрыстойнымі словамі
У бяспамятнай хвальбе.

Бачым іх мы на экранах
Тэлевізараў у хатах,
Чуем іх мы несціхана
І ў будзённы дзень, і ў святы.

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зірка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

ГІСТОРЫЯ АБ ТЫМ, ДЗЕ ХАВАЕЦЦА АПОШНІ ПРОМЕНЬ МЕСЯЦА

А ведаеце, аб чым яшчэ хачу расказаць? Аб тым, што самыя неверагодныя, самыя містычныя гісторыі здараюцца ноччу.

У тую ноч Хвядоска не спаў па той проста прычыне, што была поўня. Звычайная поўня, у якую, аднак, Хвядоска не мог заснуць аніколі. Таму выходзіў на двор, углядаўся ў вялізны круг блізкага спадароджніка нашай маленькай планеткі ды ішоў туды, куды каціўся гэты хоць блізкі, аднак такі загадкавы нябесны наш незнаёмец.

А каціўся ён той ноччу туды, дзе стаяў невялічкі прыгожы дамок, а побач з дамком стаяла такая ж невялічкая лавачка, і на ёй сядзела, спакойна ўзіраючыся ў тую самую поўню, дзяўчынка Алёнка. Мілае дзяўчо Алёначка, якая марыла... О, яна марыла пра тое, каб хтосьці, калі-небудзь!..., проста зірнуў ёй у вочы і знайшоў там тое, што хавае яна, што беражліва захоўвае яна толькі для таго, хто і праўда не пабаіцца зазірнуць ёй у вочы.

І Хвядоска, які быў ужо зусім

блізка, зусім побач, раптам адчуў, спыніўся і падышоў. А паколькі ён даўно не баяўся, таму што даўно шукаў, — ён зірнуў ёй у вочы. Зірнуў і нарэшце знайшоў той самы апошні праменьчык, якога яму так не хапала ўсе тыя ночы, калі так няцярпна свяціла поўня. Свяціла, не даючы спаць, не дазваляючы дыхаць, не дазваляючы азірацца туды, дзе хтосьці яго клікаў, а можа, даўно таксама шукаў...

— Дык вось чаго мне так не хапала ўсё жыццё! Дык вось дзе той самы праменьчык, без якога немагчыма глядзець неадрыўна на поўню і... у твае вочы.

І потым, памаўчаўшы, дадаў ціха, ледзь чутна:

— Цяпер я буду глядзець у твае вочы і бачыць месяц. Цяпер я буду глядзець на месяц і бачыць твае вочы.

А поўня свяціла. Поўня свяціла і плакала. Плакала і смяялася. Смяялася і свяціла, свяціла, свяціла!..

Ваш Дзядзечка Сід
26 верасня 2007 г., Кобрын

ГАЛЕРЭЯ ДЭКЛАМАТАРАЎ

Фота Ганны Кандрацюк

Павел Засім — Нарайка

Фота Ганны Кандрацюк

Паўліна Аўласюк — Новы Корнін

Фота Міры Лукшы

Як знайсці красу

Мы — дамы і джэнтльмены!

Ёсць такая вёска ў Міхалоўскай гміне, падобная да нашых іншых вёсак. Геранімова. Можа, больш сумная. Бо няма тут працы для ўсіх, маладыя ўцякаюць у большыя гарады або і за мяжу. Бабулям і дзядулям мала сучэхі — унукаў няма. А як можна цешыцца жыццём? У чым шукаць надзею, прыгажосць у экзістэнцы? Калі ёсць хтосьці такі, хто не страціў надзею, хто намагаецца зрабіць штосьці новае, прыгожае. Хто нават спецыяльна такое зрабіў: кінуў сталічныя салоны мастацтва, а прыехаў у ціхае старонне, каб тое мастацтва, красу знайсці, і памагчы знайсці яго іншым. У Міхалоўскай гміне такой асобай з'яўляецца мастачка Агнешка Тарасюк. Арганізуе яна мноства цікавых мерапрыемстваў, у якія трэба самому ўключыцца, ствараць. Адкрываць старыя куфэркі, паўтараць старыя ўзоры, упрыгожваць

сваю хату і забытыя дамы, садзіць кветкі... І цяпер тут, у вёсцы вакол разваленага палаца, дзяўчаткі пашылі сабе цудоўныя строі — больш казачныя, з мараў кожнай дзяўчынкі, у якіх яны — кожная прынцэса. І выступілі перад публікай, гуляючы. Пад музыку камернага аркестра, у бляску лампіёнаў. Сукні па найлепшых праектах, са знакамітай матэрыі, з карункамі. Дванаццаць дзяўчатак. Іх святам быў не толькі баль у бароніхі, у геранімоўскім старым парку, але і тыя дні, калі яны стваралі свае крэацыі — праектавалі, выдумлялі, шылі, прымервалі... Варта хадзіць на заняткі ў святліцу, дом культуры, у гурткі зацікаўленняў. Сустрэкацца адны з аднымі і з такімі людзьмі, як пані Агнешка. І ствараць прыгожае, з сэрцам, кожны як умее. Ратавацца ад нудотнай абыякавасці, цешыць сябе і наваколле.

(лук)

Вершы Віктара Швэда

Разумныя дзеці

— З горада сыноч мой Міша
Мудрагеліста надзвычай піша,
Што чытаю з аграмаднай мукай,
Слоўнікі бяру заўсёды ў рукі.

— А мая дачушка Ізабела
Заўжды піша надта зразумела
І хвалюся я толькі крышку,
Калі грошы падымаю з кніжкі.

Што лепшае?

Сустрэлася двух бацькоў,
Азваўся бацька Валодзя:
— Калі мы маем сыноў
У войска яны адыходзяць.

Азваўся тут Васілёк:
— Становіцца сёння ў модзе
Калі мы маем дачок
Войска да іх приходзіць.

На галоўнай вуліцы майго горада сустрэнеце многа „лянсэраў”. Гэта людзі, якія апранаюцца ў самую дарагую і модную вопратку. Найбольш вядомы мне і Лёлі фарсун — гэта Тамаш.

— Ён ходзіць у адзін клас з маім братам, — сказала Лёля.

— Твой брат з ім сябруе?

— Не спецыяльна, — адказала дыпламатычна сяброўка. — Тамаш занадта хвалюецца сваім знешнім выглядам. Ён кожнай раніцы прастуе сабе валасы і кладзе на твар мейк-ап.

Я не ведала што сказаць. Выглядала на тое, што хлапец — большы эстэт за мяне і маіх сябровак.

Тамаша можна сустрэць кожны раз з іншай дзяўчынай. Калі яны ідуць па галоўнай вуліцы або паркавай алейцы, то ўвогуле з сабой не гавораць.

— Ці яны не адчуваюць сябе дадаткам да сваіх касцюмаў? — падумала я ўголас.

— Больш-менш так яно і выглядае, — пагадзілася Лёля, — і, мабыць, увесь час яны думаюць у што заўтра ім трэба апранацца.

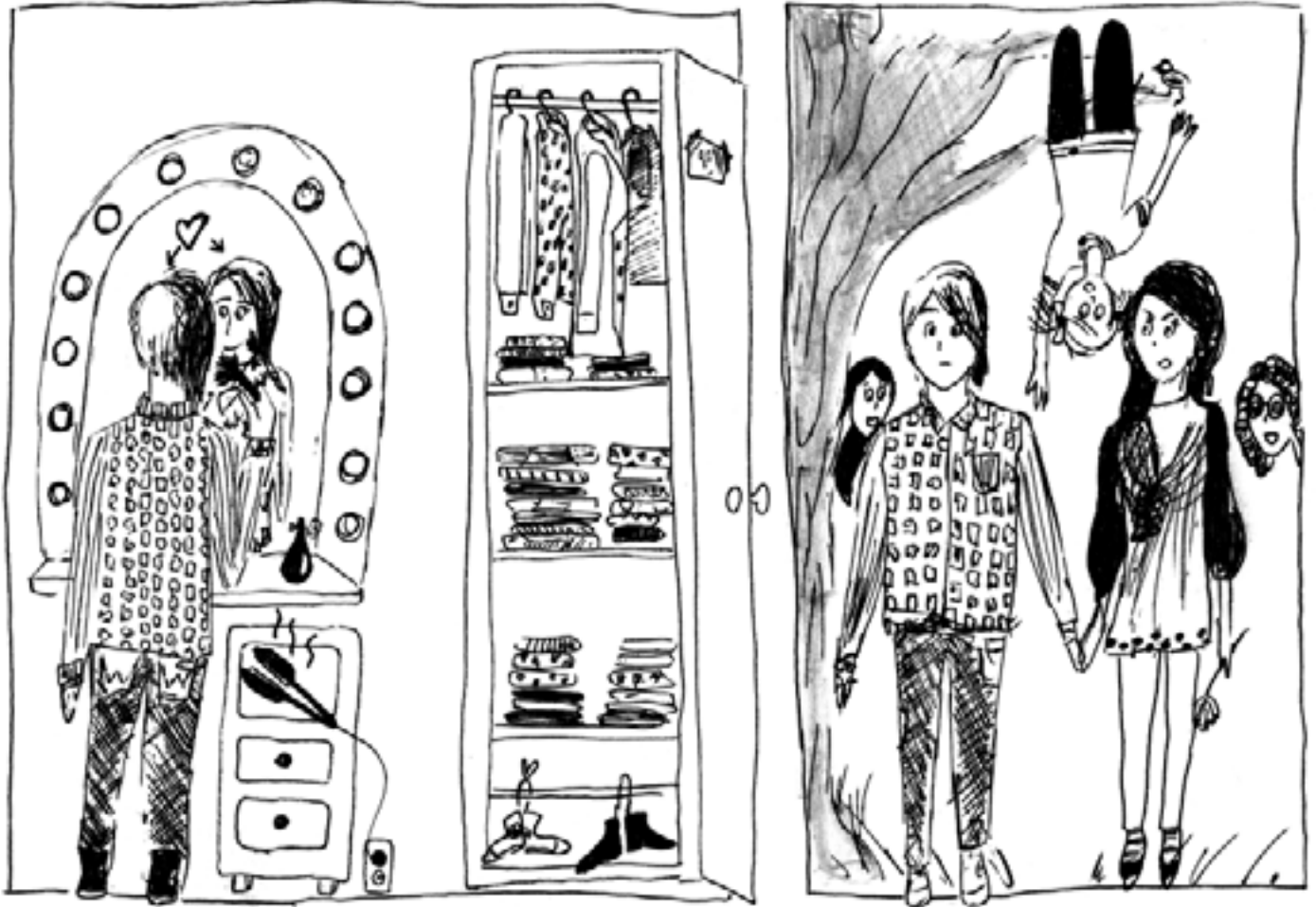
Гардэроб Тамаша вельмі густоўны: чырвоныя кеды, швэдрык у палоскі, штаны-„гуркі” і многа іншых фірмовых апранах.

— І дзе ён гэта ўсё купляе? — спытала я Лёлінага брата.

— Тамаш кожныя два тыдні ездзіць за пакупкамі ў Варшаву, — адказаў хлапец, — для яго зямалы выбар у нашым горадзе...

ТУТЭЙШЫЯ ЗАМАЛЁЎКІ

Лянсік for free

Заўсёды, калі мы з Лёляй сустракаем моднага ліцэіста на вуліцы, успыхваем дурным смехам. Ён не ведае пра што нам ідзе. Глядзіць на нас як на нейкую недарэчную з’яву!

Што гэта значыць? Ён так сталаецца — а мы сабе „гніем”

у жывыя вочы!

Апошнім часам мы даведаліся, што Тамаш нас запамятаў. Адночы мы былі на рок-канцэрце разам з Лёліным братам. Тамаш падшоў да яго і спытаў адкуль той ведае такіх „смешных” дзяўчатак.

Брат не паспеў паясніць, бо мы

з Лёляй пачалі крычаць: *Лянсік for free! Лянсік for free!*

Тамаш глянуў на нас звысоку і адышоў.

Думаю, што ён вельмі пакрыўдзіўся.

Тэкст: <truskawka9922@tlen.wp>
Дызайн: <lolcia05@tlen.wp>

Музыка з кайфам

Тодар — не толькі для дам

Я доўга думала з якога музычнага мастака трэба пачаць сустрэчы з вамі, дарагія Чытачы, і ў галаву прыйшла мне такая вось ідэя. Даволі нядаўна Зміцер Вайцюшкевіч, супольна з беларускімі паэтамі, запісаў альбом з калыханкамі. Падумалася мне: мы ж усе ўзрастаем з музыкай. Ці то малодшыя, ці старэйшыя, калісь мы ўсе слухалі калыханак. А падумаўце колькі часу даспяваў дарослы ўжо музыка, каб вярнуцца ў дзіцячы час. Зміцер Вайцюшкевіч (які часта карыстаецца псеўданімам Тодар) прайшоў доўгі музычны шлях, граў у гурце „Палац”, пасля супольна з Веранікай Кругловай ды Пітам Паўлавым, гітарыстам гурту „Н.Р.М.”, стварылі „KRIWI” — тады адну з самых папулярных фолк-груп Сярэдняй і Усходняй Еўропы. Калі разышліся, Тодар рашыў працаваць незалежна, але адначасова заснаваў гурт „WZ ORKIESTRA”, які запісвае альбомы ў розных стылях: жартоўна-філасофскія — як „Цацачная крама”, паэтычныя — як альбом з песнямі на словы паэта Рыгора Барадулі-

на ці народнага характару — як у альбоме „Балады”. На кружках спяваюць па-беларуску, па-руску, па-польску — гэта ж аркестр „усход — захад”! На прэзентацыі альбомаў ды іншыя канцэрты Тодара прыходзяць вядомыя людзі, афіцыйныя асобы, зоркі, жонкі чыноўнікаў і генералаў, таму пайшла чутка, што яго вельмі любяць жанчыны і менавіта яны перад усім слухаюць яго творчасць.

Польска-беларуская крыжаванка № 41

Skala	Homer	Czolo	▼	Malpa	▶				
				Widok	▶				
Slowo	▶		▼				Mak		Proza
							Lola		Kort
Komik	▶						Lok	▶	
							Liczba		
Obiad	▶					Ostrze	▶		
Krok			📖		Chińskie imię	▶		Ar	▶
▶				Fakt	▶				📖

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 37: Спор, лета, зала, дом, каментар, Ака, матор, паранак, сэнс, вата, до, самавук, футра, ара, сам, душа. Плакат, до, одум, плот, замак, камар, сад, лета, канон, мыш, трава, кава, торт, тур, паказ.

Аднак як я сказала ў загалоўку, Тодар — не толькі для дам. Ён і для дзяцей, хаця ў альбоме ёсць „Калыханка для дарослых”. Калыханкі, аднак, запісаны невыпадкова. У гэтым годзе адзначаецца 60-годдзе Дзіцячага фонду ААН UNICEF і з гэтай нагоды паўстаў гэты арыгінальны і цікавы праект, а яго каляровая вкладка атрымала ўзнагароду на фестывалі рэкламы ў Маскве. Калі толькі захочаце паслухаць калы-

ханак, заходзьце на сайт www.todar.net. А каб было цікавей перад усім для вас, чакаю пытанніў і прапаноў па адрасе i_basovka@o2.pl. А можа маеце таксама здымкі з зоркамі з розных канцэртаў і мерапрыемстваў? Дасылайце іх таксама на вядомы Вам адрас з паметкай хто знаходзіцца на здымку, хто і дзе яго зрабіў, а мы пастараемся надрукаваць іх у „Зорцы”!

i_basovka@o2.pl

Яшчэ больш балючая самота

Гутарка з Валерам МАЗЫН-СКІМ — вядомым беларускім тэатральным рэжысёрам, які для тэлеканала Белсат здымае тэлефільм паводле „Тутэйшых” Янкі Купалы. Здымкі адбываюцца на Беласточчыне.

— Як Вы ацэньваеце становішча чалавека тэатра, інтэлектуала ў сённяшняй Беларусі?

— Тое, што я цяпер працую тут, у Польшчы, і раблю тое, чым я павінен займацца ў сябе дома, гэта сведчыць ужо само за сябе. А калі казаць пра будучыню, пра нашы спадзяванні, то працую сёння ў Польшчы таксама таму, бо спадзяюся, што фатальнае становішча беларускай культуры, якое сёння існуе ў Беларусі, мусіць нейкім чынам скончыцца.

— У чым сённяшняе становішча ў Беларусі ў найбольшай ступені абмяжоўвае развіццё культуры, такіх людзей як Вы?

— Для мяне самай вялікай праблемай з’яўляецца тое, што ў мяне няма магчымасці займацца тым, чаму я прысвяціў сваё жыццё: мастацтвам. Перш за ўсё таму, што ў нас увогуле няма незалежных тэатраў. Усе яны дзяржаўныя. А я так пакіраваў сваім жыццём, сваім артыстычным развіццём, каб утрымаць магчыма найвялікшую ступень незалежнасці. Клапаціўся я пра тое, каб працаваць з такімі тэмамі, якія мяне асабіста захапляюць, прыносяць мне радасць. Ну, і як вы тут, у Польшчы, добра разумееце, цяпер у Беларусі ўмоў для такой працы асабліва няма.

— Тады калі Вы апошні раз працавалі ў беларускім тэатры?

— З таго часу прайшло ўжо пяць гадоў, калі не ўлічваць таго, што пасля я нейкі час займаўся дыдактычнай працай са студэнтамі. Цяперашняе становішча ў Беларусі такім людзям як я не дае шанцаў на прафесійнае развіццё.

— У Мінску Вы стварылі беларускі тэатр. Яго прэм’еры ў пачатку дзевяностых гадоў увайшлі ў гісторыю. Што цяпер дзеецца з гэтай сцэнай?

— Тэатр працуе далей, добра, што ён застаўся беларускамоўным, але гэта ўжо дзяржаўны тэатр, менавіта такі як і ўсе астатнія і цяжка сёння дашуквацца ў ім нейкіх незвычайных адметнасцей.

— А ці такія спектаклі як „Тутэйшыя” Янкі Купалы, над якім Вы сёння працуеце, можна яшчэ паглядзець у Мінску?

— У Мінску працуе Купалаўскі тэатр. Публіка гэтага тэатра аказвае вялікі прэсінг, каб час ад часу тэатр імя Янкі Купалы ставіў у рэпертуар гэтую п’есу. Але пры гэтай нагодзе не абыходзіцца без клопатаў. А то штосьці не спрацавала, а то дэкарацыя сапсавалася, або залона. Па гэтай прычыне спектаклі адмяняюцца, адтэрміноўваюцца. Складаецца такая сітуацыя быццам уладам не выпадае забараняць ставіць „Тутэйшых”, але і спецыяльнай ахвоты паказаць іх таксама не відаць.

— Чаму Вы на гэты першы раз за граніцай выбралі якраз „Тутэйшых”?

— Пэўна таму, што калі б гэты спектакль ставіўся ў Мінску нар-

Фота з архіва Нівы

Валеры Мазынскі ў нашай рэдакцыі

мальна, мы пачалі б з чагосьці іншага. Але ў нас сітуацыя такая, што пры цяперашняй уладзе гэтага не будзе. „Тутэйшыя” гэта твор, які павінны мы асвойваць не адно дзесяцігоддзе. І я нават не задумваюся ці гэты твор важны беларусам як нацыі; ведаю, што гэты твор вельмі важны для мяне.

— А па якой прычыне?

— Па прычыне ідэі твора, які ставіць перад намі абавязак адшукаць

най, гісторыяй, культурай, у якой ты нарадзіўся і жывеш. Гэта ўсё з сабой звязанае.

— Якім чынам гэта адносіцца да сучаснасці?

— „Тутэйшыя” гэта паслярэвалюцыйны перыяд на Беларусі. Нацыянальнае абуджэнне, абуджэнне свядомасці, спадзяванняў, звязаных з шанцам на стварэнне сваёй дзяржавы, перыяд нацыянальнага аднаўлення ў Еўропе, час спроб вы-

Фота МАРЦІНА РЭМБАЧА

На плане рэжысёры: Дарыюш Шада-Бажышкоўскі і Валеры Мазынскі ды Вольга Стахвюк

рашаць аб напрамку развіцця пазнаць самога сябе, а пасля распазнаць сябе як частку народа. Гэта нават у першым рэфлексе не з’яўляецца напамінам пра нацыянальны каштоўнасці. Купала ставіць перад намі задачу запатрабаваць агульначалавечыя каштоўнасці, людскую годнасць. Твая задача развівацца ў плане чалавечай годнасці, незалежнасці, павагі да самога сябе, да сваёй першапачатковай натуре, да таго, чым ты з’яўляешся ў сапраўднасці. Толькі пазней з’яўляецца патрэба адшукання сябе ў свеце, наладжання адпаведных адносін з Бацькаўшчы-

рашаць аб напрамку развіцця пазнаць самога сябе, а пасля распазнаць сябе як частку народа. Гэта нават у першым рэфлексе не з’яўляецца напамінам пра нацыянальны каштоўнасці. Купала ставіць перад намі задачу запатрабаваць агульначалавечыя каштоўнасці, людскую годнасць. Твая задача развівацца ў плане чалавечай годнасці, незалежнасці, павагі да самога сябе, да сваёй першапачатковай натуре, да таго, чым ты з’яўляешся ў сапраўднасці. Толькі пазней з’яўляецца патрэба адшукання сябе ў свеце, наладжання адпаведных адносін з Бацькаўшчы-

ру, сітуацыя становіцца незразумелай, паранойнай, чалавек адчувае сябе падвойна пакрыўджаным.

— Ці Вы лічыце, што атмасфера „Тутэйшых” нейкім чынам падобная на тое, што дзелялася на Беларусі ў пачатку дзевяностых гадоў, калі мы таксама мелі дачыненне да нацыянальнага ферменту ў Цэнтральна-Усходняй Еўропе, ліквідацыі дыктатуры і, на жаль, у выпадку Беларусі ўстанаўлення чарговай.

— Так, але дзевяностыя гады ўжо даўно прайшлі, сёння ўжо іншы час, дзеці народжаныя ў 1990 годзе становяцца дарослымі. У тым часе свет вакол настолькі змяніўся, што мы яшчэ ў большай ступені сталі адчуваць нашу самоту ў ім. Нашы суседзі — з лепшым ці горшым вынікам — шукаюць сваіх шляхоў развіцця, спадзяюцца на супрацоўніцтва і дружбу паміж сабой, ідуць уперад, ухіляюцца ўжо наступаць на граблі, якія зняпацьку б’юць па галаве. Тым часам мы папалі ў яшчэ больш нечаканае становішча. Нашы разбуджаныя спадзяванні на перамены знайшлі такі фінал, што мы папалі ў такую знішчальную сістэму, якой не паспыталі нават у савецкі час. А гэтую сістэму стварыла наша, свая, незалежная дзяржава. Для мяне тое, што адбываецца, гэта паранойя, фарс — асабліва калі маем такую сітуацыю, што сёння маладога чалавека дарослыя людзі ў Мінску судзяць за тое, што нейкім чынам выказаў ён сваю прывязанасць да беларускіх каштоўнасцей, традыцыі і калі той малады чалавек у сваім апошнім слове просіць расстраляць яго.

— Гэта можа быць фарс, але надта трагічны.

— Так, гэта трагіфарс, але з другога боку ў нас вялікія спадзяванні менавіта на моладзь, бо моладзь не закончыла гэтага ўніверсітэта страху, які ў Беларусі спазналі дарослыя. Моладзь мае адвагу смяцца са страху, а, як вядома, смех разбурае мур дыктату. Кожны купалаўскі спектакль у Мінску гэта моладзевая дэманстрацыя. Купалаўскія спектаклі гэта штосьці накшталт сцяга нашай незалежнасці, заўсёды чуваць на іх забаронены ў Беларусі вокліч: „Жыве Беларусь!”

— Ці ў спектакль, які Вы сёння ставіце, уводзіце нейкія сур’ёзныя змены ў параўнанні з арыгіналам?

— Сапраўды, мы забаўляемся ў асацыяцыі з сённяшнім часам, але яны адэкватныя, бо так па-сапраўднаму нямнога ў нас змянілася за гэтыя гады. Хаця б гэтыя аднясенні да нашай тутэйшасці. Нягледзячы на тое, што прайшло ўжо столькі гадоў. Тутэйшасць гэта не толькі знак беларусаў, але больш універсальная катэгорыя. Пытанне тутэйшасці можна разглядаць у адносінах да ўсіх народаў, вядома, гэтая з’ява выступае ў розным маштабе.

— Ці маеце нейкія клопаты пры настановах гэтай п’есы?

— У нас праблема такая, што тэлефільм гэта трохі іншая галіна мастацтва, чым тэатр. Ён у меншай ступені літаратурны, больш відэа-дзейсны. Трохі не хапае мне рэакцыі публікі, бо я ўсё ж больш тэатральны рэжысёр.

Гутарыў Марцін РЭМБАЧ

Энергетыка месца

Размова з Уладзімірам САЎЧУКОМ.

Міра Лукша: — Выйшла якраз з друку *Твая трэцяя кніга паэзіі, пасля „Што ў сэрцы” ды „У гасціне” — „Мой вырай”*. Ужо на вокладках — роднае: свойскі краявід, куст дзікай ружы, ніва выплываючага жыта. І ў слове, і сэрцы — айчына, добрыя родныя людзі. Як Ты прыйшоў у паэзію — тутэйшы хлопец з Кузавы пад Чаромхай, на прафесіі тэхнік-энергетык, выяўляючы „што ў сэрцы” ў родным слове?

Уладзімір Саўчук: — Маёй айчынай з’яўляецца Польшча. Тут я нарадзіўся, пражыў пяцьдзсят гадоў і тут астануцца мае косці. Ды душою я беларус. Асяроддзе тыднёвіка „Ніва” прыняло мяне ў свае парогі, не як працаўніка рэдакцыі, а як хлопца, які спрабаваў выказаць сябе ў роднай мове, паэта-пачаткоўца. Тут я атрымаў першыя кніжкі і стаў чытачом „Нівы”. Падалі мне тут руку і, дзякуючы гэтым людзям, беларускае асяроддзе Беластоцчыны стала маёй малой айчынай. Тым больш гэта незвычайнае, бо я ніколі не вывучаў беларускай мовы ў школе. Пачатковая школа ў Чаромсе ў шасцідзсятых гадах не патрабавала беларускамоўных прыхільнікаў. Вось, памятаю, як дзядзька Валодзя Сідарук наставаў на тым, каб там беларускую мову вывучаць ад пятага класа. Уладам у тых гадах важнейшай мовай была руская. Так і прапала ў Чаромсе ініцыятыва навучання ў школе беларушчыны. Калі я ўжо паплыў у Беласток, у сярэдняю школу, сапраўды адмянілася маё жыццё. Я хутка засвойваў матэрыял і стаў адважней прыглядацца новаму. Цяжка было з грашымі ў той час і таму я стаў на працу, а ў школу хадзіў у вечаровы Энергетычны тэхнікум. Добрыя настаўнікі гэта палова поспеху. Сягоння, калі сустракаю спадарыню Людмілу Бароўскую, заўжды сардэчна прывітаюся. Сваю першую кнігу, „Што ў сэрцы”, падарыў я настаўніцы, а вучыла яна мяне рускай мовы.

— Пра Цябе, Валодзя, не скажаш інакчэй як „людскі чалавек”. З кожным паразмаўляеш, пацікавішся яго справам, і таксама шчыра і сардэчна пішаш.

— Між людзьмі часта даходзіць да непаразуменняў. Адзін хоча паказаць сваю рацыю і не лічыцца з голасам душы іншага чалавека. А тут трэба гаварыць, дыялог стварае магчымасць дасягнуць супольную мэту змагання. Чагосьці ў нашым жыцці не хапае. Часам душа баліць з-за непаразуменняў. А хто хоча мяне зразумець, хай прачытае вершы з кнігі „Мой вырай”.

— Той „вырай”, „цёплы край” сэрца, таксама і Беларусь.

— У маім жыцці не прыйшлося мне пабываць у Беларусі, ды хацеў бы і думаю, што праз нейкі час мае мары здзейсняцца. У сям’і Саўчукоў з Кузавы ёсць свае ў Беларусі: у Мінску, Лідзе, Слоніме. Сапраўды, цяжка гаварыць пра падзеі, якія сёння адбываюцца ў Беларусі. Не аб гэтым мне вырашаць. Ёсць такія чыноўнікі, якім беларушчына ў сваёй айчыне перашкаджае. Палітыка гэ-

Уладзімір Саўчук

та псіхалагічнае парушэнне спакою душы простага чалавека. Трэба ж так умець пакіраваць розумам чалавека, каб паверыў, што хлусня гэта праўда. І вось гэты цуд тварыцца ў Беларусі. Толькі наступнае па-

чым *Тваім бацькам, бо „ў сэрцы” столькі важкіх слоў, клопату, нявысненых сноў, бо Ты яшчэ і паэт. Твая каштоўнасці перадаеш не толькі сваім разумным сынам. Захвачваем нашых Чытачоў, каб*

„Мой вырай”, зборнік выданы Праграмнай радай тыднёвіка „Ніва”

каленне зразумее сваіх дзядоў і ацэніць, чаму было так а не інакш. У адным мая згода: у Беларусі — беларуская мова. Вось і ў маім вершы „Місія” кладзецца націск на маладое пакаленне.

— Дбаеш аб справы і свае сям’і і ў гэтым плане. Ты вельмі „радзінны” чалавек, бацька, сын, трымаешся роднага, не адмовіш дапамогі.

— Пра сваю сям’ю дбаю як умею, а ўмею так, на колькі дазваляе фінансавая сітуацыя. Цяжка часам звязаць канец месяца з пачаткам, ды не наракаю, людзі маюць яшчэ горш. Гадуюцца ў мяне два сыны, ужо вучацца ў вышэйшых школах. Дзякуючы бацькам у Кузаве і ў Слабодцы і мы таксама жывём, не паміраем. Сваім хлопцам заўжды паўтараю: вучыся, сыноч, а будзеш мець лягчэй, чым твой бацька.

— Так нашы бацькі ўсе гавораць. Вучыся. Навучыцца яшчэ можна і абыякавасці да свайго, бо ж яно асацыюецца з чымсьці горшым, „няпанскім”, і мімікры, бо ж нашто вылучацца з большасці. Ды і тая паэзія — „ці яна дасць хлеб?” І не лягчэй Табе, Валодзя,

... калі бягу
то чую шар зямлі
як застывае пад нагамі
і адзваецца гадзіна
світаньня.
цяпер магу адважна сказаць:
— цяжэ свабодна доўг жыцця
у гэты момант я сабою,
я стаў сабою сярод вас.

сёння ўсе супольна раім
багацце нашага Падляшша
і мне няўстыдна гаварыць
што гэта ёсць
Радзіма наша.

Божа мой! —
ці хтосьці нас наведзі?
— а дзе маё дзяцінства
мой след пакінуты
зямлі
цяпер,
тут лес расце
шумяць хваіны
а звонкі голас птушак
пляецца між галіны

ой
дагадавала мяне маці.

Голас душы

Нечакана мушу ехаць
лёт рассяю маіх блізкіх
занясю вам паклоны бацькоў
за якімі сумуеце моцна

тут у нас заціхае свабода
ноч пустыя гадзіны пляце
адплывае зорнае неба
страх і холад ідуць відавочна

ціхі дождж абмывае нам слёзы
пакаленне патрыётаў расце
хто ж загляне радзіме ў вочы
старасць злуе — ідзе ў адкос

дачкаліся мы — беларусы
што зняволілі нашых сыноў
баімося крыж свой паставіць
корань зла зямлю перарос

без абразы — гуляйце ва ўладу
вас разлічыць патомны народ
на мяжы хвалявання дурноты
зааралі вы свой агарод

Думка

Я тут,
сярод вялікіх машын,
будаўнічы новага заўтра
свайго горада Беластока.
Я тут, сярод усіх маладых,
што вучацца новага жыцця,
жыцця-чакання.
Я тут,
сярод тых,
што ўцяклі ў горад,
што зракліся вёскі,
не бачачы будучыні ў гаспадарцы.
А там
зямля вяжа дзень з ноччу,
рукі з плугам,
а на спіне ходзіць сыры вецер.
Я тут,
а думка мая ў маці:
„Трэба паехаць, памагчы, —
час садзіць бульбу”.

Без слоў

У чужой калысцы
немая свабода
— калышацца голас маладосці

на ўрок гісторыі
ліхаманка папулярнасці
кліча жыхароў

цвярозым словам
пішацца гісторыя

за белымі зубамі
пакінуты слова Радзіма

свадомасць

гісторыя

ПЕРАМОГА on-line

<http://peramoga.dzyatlava.by>

Хвалі сусветнай камп'ютэрызацыі і інтэрнэтызацыі пакрысе дасягаюць далёкіх і не вельмі правінцый. І калі раней для жыхара невялікага беларускага мястэчка галоўнай крыніцай мясцовых навін была толькі так званая раённая газета, то цяпер даведацца пра падзеі, якія адбыліся недалёка ад тваёй хаты, можна таксама і он-лайн, бо гэтая „раёнка” набыла сваю віртуальную версію і займела роўныя правы сярод безлічых сайтаў.

Зразумела, казаць пра тое, што ў Беларусі кожнае мясцовае выданне мае ўласнае прадстаўніцтва ў Інтэрнэце, пакуль заўчасна. Не настолькі яшчэ ў правінцыйных рэдакцыях праніклася жаданне выйсці ў сеціва, але пачатак ёсць. Да прыкладу, сайт газеты „Перамога”, які месціцца па адрасе <http://peramoga.dzyatlava.by>.

Калі зайсці на даны партал, то ўбачыш, што зроблены ён даволі ўдала. Асноўная ягона перавага — гэта лёгкасць азнаямлення са зместам, а дакладней з артыкуламі, якія публікавала на сваіх старонках „Перамога” — газета для мястэчка Дзятлава, што на Гродзеншчыне.

Сайт так і называецца „Перамога on-line”. Цэлае яго выяўленне месціцца на блакітным фоне і падзеленае на дзве часткі. На першай старонцы ў левай, шырэйшай частцы знаходзяцца некаторыя з артыкулаў двух апошніх нумароў. Нейкага падзелу па тэматыцы тут няма — тэксты ідуць адзін за адным не маючы дакладнага сістэматызавання.

Правы бок сайта, наадварот, выбудовае строгую сістэму тэматычнай адпаведнасці артыкулаў. Паколькі рубрык у газеце даволі многа, то і старонак яе інтэрнэт-версіі таксама набярэцца не адзін дзесятак. Да таго ж тут змешчаны і ранейшыя нумары, матэрыялы з якіх палічылі неабходным апублікаваць

на сайце яго ўладальнікі.

Перад тым, як пазнаёміць інтэрнэт-карыстальнікаў са зместам сваіх артыкулаў, рэдакцыя выдання ў невялікім закутатку пад назвай партала папярэджвае: „Выкладзеныя тут артыкулы могуць утрымліваць памылкі, таму звяртаем вашу ўвагу, што канчатковы варыянт — гэта друкаваная газета, таму і раім вам своечасова аформіць падпіску на нашае раённае выданне”. Даволі цікавы маркетынгавы ход — афіцыйны сайт газеты адразу абазначаецца як нешта другое і патэнцыйна маючае недахопы, якіх пазбаўлена „беспамылковая” друкаваная версія.

Дарэчы, чаму ўласна газета называецца „Перамога”, адказу на яе віртуальнай версіі знайсці не ўдалося, хаця даволі падрабязны расповед аб гісторыі выдання змешчаны на старонцы „Аб газеце”. Пачаткам яе лічыцца 1939 год, калі Заходняя Беларусь была аб'яднаная з БССР. Тады газета насяла назву „За новую вёску”. Праўда, далейшы гістарычны расповед адразу ўносіць нейкае непаразуме. Чамусьці дакладная дата 21 верасня 1944 года абазначана як год выхаду першага нумара газеты, калі ішла Вялікая Айчынная, гэта значыць нямецка-савецкая, вайна. Даволі dziўна, бо трыма радкамі вышэй сцвярджаецца, што газета пачала выходзіць менавіта з верасня 1939 года. Магчыма, гэта і ёсць адна з памылак віртуальнай версіі.

Што ж тычыцца матэрыялаў, змешчаных у газеце, то яны цалкам адпавядаюць зацікаўленню жыхароў невялікага беларускага горада. Калі казаць пра асвятленне нейкіх палітычных момантаў, то тут нешта адрознае ад лукашэнкаўскіх пазіцый знайсці цяжка, бо выданне з'яўляецца органам мясцовай выканаўчай улады.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусь...

Бронзавыя дзяўчаты

7 кастрычніка 2007 года цяпер будзе адзначаны ў календары як дзень, калі беларуская каманда па гульніх відах спорту (маюцца на ўвазе такія папулярныя ў свеце гульні, як футбол, баскетбол, валејбол, гандбол і хакей — „вялікая пяцёрка”) упершыню стала прызёрам чэмпіянату Еўропы. Нацыянальная жаночая дружина па баскетболе, дэбютаваўшы ў вышэйшым свеце, адразу заваявала бронзавы ўзнагароды!!! Амазонкі трэнера Анатоля Буяльскага, адрываўшы страх перад аўтарытэтамі, прадэманстравалі і майстэрства, і цвёрды характар. Варта пералічыць імёны ўсіх дванаццаці чараўніц аранжавага мячыка: Вольга Падабед, Наталля Марчанка, Наталля Ануфрыенка, Святлана Вольная, Надзея Дрозд, Кацярына Сныціна, Таццяна Троіна, Наталля Трафімава, Анастасія Верамеенка, Вікторыя Гаспер, Марына Крэс, Алена Леўчанка. Многіх з іх памятаю яшчэ зусім дзяўчынкамі, з некаторымі знаёмы асабіста, даводзілася пісаць пра матчы з іх удзелам, таму адчуванне радасці за нашых асаблівае.

Гэты матэрыял пішацца па гарах слядах матча за трэцяе месца, дзе беларускі адолелі Латвію — 72:63. Матч пачынаўся вельмі напружана, але потым беларускі здзейснілі „ўцёкі”, адарваўшыся ад саперніц па ходзе гульні аж на 25 ачкоў. Перад заключным перыядам у нашых была зусім камфортная перавага, але ж гэта жаночы баскетбол! У апошняй чвэрці латышкі, у прысутнасці на трыбуне свайго прэзідэнта, амаль нас дагналі, скараціўшы лік да 4 пунктаў розніцы. І ўсё ж апошнія слова засталася за нашымі, якія валявымі высілкамі пераадолелі заўчасную эйфарыю.

Застаецца яшчэ раз захапіцца трэ-

нерскім тактычным і стратэгічным талентам Буяльскага, які з некаторымі выхаванкамі выйграваў калісьці Балтыйскую клубную лігу. З тае пары ўцякло нямала вады, нацыянальны баскетбол у цэлым толькі няўхільна дэградаваў, таму цяперашняе дасягненне было здзейснена насуперак сістэме і стану рэчаў. Можа пасля бронзавага поспеху беларускі баскетбол атрымае ад дзяржавы такія ж прэферэнцыі, як і яго „браты”, і выйдзе з паласы занядання.

На першай групавой стадыі першынства Еўропы нашы дзяўчаты саступілі іспанкам, а затым упэўнена адолелі сербак і харватак. Далей была наступная пулька, дзе Беларусь прайграла Францыі — 60:72, затым будучым чэмпіёнкам расіянкам — 73:87 і ў заключным вызначальным паядынку з відавочнай перавагай „павалілі” гаспадара пляцоўкі Італію — 66:51. Такім чынам у чвэрцьфіналі нашы прабіліся з чацвёртага месца і трапілі на дзейснага чэмпіёна кантынента Чэхію, якая першынствавала ў іншай групе. Нягледзячы на расклад не на карысць Беларусі, прадстаўніцы сінявокай рэспублікі здзейснілі сапраўдную сенсацыю і перамаглі — 52:46. Важкасць гэтай вікторыі была не толькі ў паўфінальным выхадзе, але і ў тым, што Беларусь трапіла ў кваліфікацыйны турнір да пекінскай алімпіяды, шанцы прабіцца на якую з'явіліся вельмі рэальныя.

Паўфінальнае змаганне з Іспаніяй скончылася не на нашу карысць — 54:70, беларускае элементарна забракла досведу матчаў на высокім міжнародным роўні. Ну а вячэаў для нас чэмпіянат матч за бронзу, пра які сказана вышэй.

Цяпер з нецяярпеннем будзем чакаць алімпійскага адбору...

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Сумесная спадчына ў Гайнаўцы

У выставачную залу гайнаўскага Музея і асяродка беларускай культуры 28 верасня на выстаўку твораў беларускіх мастакоў прыбылі верныя заўзятары беларускіх мерапрыемстваў, улады горада, павета і ваяводства. Узяў слова на вернісажы перш за ўсё генеральны консул Беларусі Міхал Аляксейчык, — выставы ў МАБК ладзяцца пры вялікай дапамозе Генеральнага консульства РБ у Беластоку. Працы віцебскіх мастакоў Святланы Баранкоўскай (габелены) і Руслана Лядзенкі (графіка) ды мінскага Вячаслава Лядзенкі (жывапіс) бачыліся ўжо гданьскімі аматарамі мастацтва.

Святлана Баранкоўская з Віцебска з'яўляецца мастацкім праектантам вырабаў лёгкай прамысловасці і тканін, тэатральных касцюмаў і інтэр'еру. Выявіла яна свой творчы талент яшчэ ў студэнцкі час на сваёй першай персанальнай выстаўцы „Пасвячэнне”. Адлюстроўвае простымі мастацкімі прыёмамі (чыстай лініяй, плямай колеру, мінімалістычным знакам) гістарычнасць, легенду, ментальнасць народа. Загадоўкі яе габеленаў сведчаць аб по-

Святлана Баранкоўская, Руслан і Вячаслаў Лядзенкі

шуках супольнай спадчыны — „Адзіная спалучаючая ніць”, „Адвечным шляхам”, „Крывічанка”. Яе габелены ў тэхніцы ручнога гладкаткацтва нагадваюць жывапіс, ад-

Марыюшак Радзецкі з малку вучыцца спадчыны і культуры. За ім партрэтаў Радзівілаў

нак уражваюць як трохпамерныя. Узнагароджваліся яны на міжнародных выставах. Творы Святланы Баранкоўскай знаходзяцца ў прыватных калекцыях у Беларусі, Украі-

не, Расіі, Эстоніі, Нямеччыне, Ізраілі, у ратушы і Літаратурным музеі горада Віцебска, у цэнтры імя Язэпа Драздовіча. Віцебскі мастак, архітэктар і праектант Руслан Лядзенка на выставе прадставіў „Радзівілаў” — частку з серыі партрэтаў гэтага роду, м.інш. Барбары Радзівіл. Вячаслаў Лядзенка, мінскі мастак, праектант і педагог запрапаанаваў карціны з беларускімі краявідамі месцаў, якія маюць адбітак у супольнай духовай спадчыне Вялікага княства і Польшчы.

— Я бачу тут і вельмі маладых глядачоў, з мамамі, — заўважыла Святлана Баранкоўская, чые габелены з Маці Божай Вастрабрамскай прыцягваюць вочы і аднаў усю выставу. — Я марыла выткаць габелены з апякункай Беларусі. Прысвяціла яго Уладзіміру Караткевічу. Нам вельмі прыемна паказаць нашы працы тутэйшым людзям, такім нам родным, падобным на нас. І ў Гайнаўцы нам так свойска, вітае нас тут белавежскі зубр... Падабаецца нам тут, у беларускім цэнтры.

(лук)

Сустрэкаўся з рознымі людзьмі

Андрэй Мазалеўскі з Хільмонаў адзначыў сёлета стогадовы юбілей. Яшчэ летась давялося мне наведаць яго ў роднай вёсцы. Вяглядаў ён стройна, як патрыярх на кананічнай іконе. Апошнія гады зімаваў ён у дачкі ў Саколіцы, а лета праводзіў

у Хільмонах. І сёлета таксама быў, а перад ад'ездам у Саколку наведаў яго тамашні солтыс Вячаслаў Ганчарук.

— То Вы яшчэ прыедзеце да нас? — пацікавіўся ён у староца.

— Не, — адказаў Андрэй Мазалеўскі, —

гэта вы прыедзеце да мяне.

Так і сталася. Масціты старажыл не вярнуўся ўжо ў сваю вёску: дажыўшы соткі гадоў, памёр на сто першым, у Саколіцы, дзе і пахавалі яго. Будзь яму зямелька пухам. Андрэй Мазалеўскі быў дапытлівым ча-

лавекам. У пошуках сэнсу і праўды хадзіў ён сваімі дарогамі, не зліваюўся з ніякім людскім табуном, якіх шмат клубілася ў ягоны час, не дазваляў накінуць на сябе ніякага ярма, у якім цягнуў бы бярэмя нейкіх накамечаных стэрэатыпаў.

* * *

Даўно таму, яшчэ пасля школы, трапілася мне фраза, каб чытаць не толькі строфы, але і між строфамі. І я, як чытаў, над усім задумваўся, слепа не верыў. Чытаў я ўсё: спярша святое, а пасля і грэшнае. Што мне пападала ў рукі, тое чытаў. Чытаў вечарам, пры печы стаяла фляшка з-пад чарнілаў, а ў ёй кнот. Як летам мясячык свяціў, то я цэлымі ночамі чытаў.

Выпісваў многія газеты. Ад 1932 года быў падпісчыкам „Gazety Chłopskiej”. У 1932 годзе адбываліся выбары. Даведаўся я, што ППС выдае „Przycielca Ludu”. Заказаў я тую газету. Доўга не было, але прыслалі „Nasza Ziemia” ББВР. Хацеў я тады выпісваць „Вокруг Света”, але начальнік на пошце адраіў мне, нічога не кажучы. А пасля вайны бывала так, што я па дванаццаць загалюўкаў выпісваў, м.інш. „Наука и жизнь”, „Агробиология”, „Астрономия”, „Искатель”, „Знание-сила”, „Наука и религия”.

І пісаў я часта, у радыё і газеты. „Gromada Rolnik Polski” прыслала мне пяцьдзесят гатовых канвертаў і прасілі быць карэспандэнтам; я адмовіў. Мае допісы друкаваліся і ў „Ніве”; падпісваўся я „Сусед” або „Сваяк”. „Ніву” выпісваў я да „Салідарнасці”. З Мінска два разы ў месяц выходзіла па радыё перадача „Веруючым і няверуючым”. Я часам пісаў, а калі загадкі былі, пасылаў адказы. Некалькі разоў кнігі за тое атрымаў, а раз карціну — калі пра папаў гаварылі. У той карціне ў Варшаве шкло пабілася, але я пасля сваё ўстаўіў. Пасля рэдактар тае радыёперадачы, Ярмалюк, кнігу выдаў, дзе прыводзіў выказванні многіх слухачоў, у іх ліку і маё. Я пра тую кнігу нічога не ведаў, але мае сваякі — мой унучак узяў дзяўчыну з Гродна — прывезлі мне яе; там мой поўны адрас быў.

У 1927 годзе, 11 мая, мае бацькі і сястра паехалі бульбу садзіць. Спярша цяпло было, а пасля надышла хмара, стаў холад, снег на два пальцы нападаў. Мы прасядзелі пад возам, а пасля зноў сонца паказалася. Асталася нам яшчэ па дзве баразны ненасаджаныя. Бабы кажуць каб пакінуць, а татуль загадаў садзіць. І прыкрылі тую бульбу снегам, бо яшчэ не растаў. А пасля зрабілася цеплыня, зямля запаравала. Я тады стаў пісаць

дзённік, вёў нейкі час, пасля закінуў. І сёння шкадую, чаму я не пісаў таго дзённіка, бо можа хто скажэў бы яго і кніжкай выдаць.

Сустрэкаўся я з рознымі людзьмі. Студэнты да мяне былі заходзілі, але пасля перасталі. Амільяновіч у мяне два разы начаваў, я многа з ім гаварыў. Раз у Дуброве Алесь Барскі быў, пачці разам з ім сядзелі, праз аднаго. А найбольш прыходзіла да мяне іегавістаў. Адночы траіх прыйшлі і завялі размову пра Біблію. Я сказаў ім:

— У Бібліі дзесяць тысяч супярэчнасцей, а вы кажаце, што яе Бог дыктаваў. Як жа ж Ён мог такія глупствы дыктаваць?

Пасля гутарка дайшла да сусвету. Я сказаў:

— У нашай Галактыцы ёсць тысячы і мільёны. Можа там не такія, як мы. Мо вераць у сваіх багоў. Дзе мы маем паставіць сярод іх нашага?

Замоўклі яны, а пасля дзвюх-трох хвілін я сказаў:

— Я многа чытаў і прызнаю толькі эвалюцыю.

— Бачу, што вы замнога чытаеце, — адказаў тады адзін з іх.

Адночы пасадзіў я два кошыкі бульбы. Капаю тую бульбу. Прыязджаюць. Я клічу іх. Прыходзяць. А ў годзе раней далі яны мне кніжачку „Czy istnieje Stwórca?”. Кажу ім:

— Я вашу кніжачку прачытаў, але маю праблему. Я змагаюся з каларадскім жуком і забіў іх каля тысячы штук. Гэта боскае тварэнне, а я іх забіваю. А паводле Дарвіна, я змагаюся за быт. Што мне цяпер рабіць: ці спавядацца, ці пакуту якую адбыць?

Пераглянуліся яны і адна стала чытаць нейкі ліст апостала Паўла, дзе ён даказваў, што на свой ужытак можна забіваць.

— Там можна ўсё прачытаць, — адказаў я.

Мой бацька рэлігійны быў, але на свой розум. У нашай хаце вісела многа абразоў, а сярод іх „Madonna von Rosenkranz”. Я аднойчы задумаў сам нарысаваць той абраз, зняў яго са сцяны, сеў і давай рысаваць. Нарысаваў я той абраз, праўда, не такі ён атрымаўся, але падобны. А ў бацькі былі царскія календары з 1914-1918 гадоў і на вокладцы календара з 1917 года быў нарысаваны царэвіч Аляксей і абвядзены вяночкам са званочкаў.

І я тую сваю „Матку Боску” таксама абвёў такімі званочкамі і заклаў у рамку са шклом. Той абраз некалькі гадоў у мяне так вісеў. І пасля я тым іегавістам гаварыў:

— Як можна верыць такому намалюванаму? І я маю свайму клянацца?

І яны не маглі нічога адказаць. Калісь у Новым Двары быў поп Насковіч. Ён гаварыў:

— Вам трэба ведаць толькі „Отче наш”. І больш нічога.

Пасля вайны быў у нас поп Шчур; яго сын з маёй дачкой у гэсе працаваў. Адночы мая хросная маці пайшла ў царкву, але пачка і яшчэ не правілася, яна зайшла на плябанію і прыперлася на куфры пры кухні. Зайшлі туды яшчэ дваіх і завялі размову пра Біблію. І запамяталася ёй, што поп адкрыў тады занавесу і сказаў:

— Біблія, это книга карошая, але лучшэ яе вам не чытаць.

І так і ёсць, бо трэба яе ўмець чытаць.

Калісь мне поп, праз жонку, перадаў Біблію з дэдыкацыяй. Бабы пабачылі гэта і таксама захацелі. А ён ім:

— Вам лепш агароды палоць.

Мяне называюць бязбожнікам. Бацюшка, які раней у Кузніцы быў, калі вёў нябожчыка, ківаў да мяне: „Хадзі!” І людзі дзіваліся, што бацюшка з бязбожнікам гаворыць. Сталі мармытаць і бацюшка ўжо не так са мною. Ён хацеў яшчэ пагаварыць са мною пра *Быццё*, але я яму сказаў:

— *Быццё* не дакажаце вы мне, што яно ёсць, ні я вам, што яго няма.

Калісь, як з Расіі вярталіся, усе мелі іконкі. І ўсе іх давезлі цэлыя, толькі маю мышы паелі, быццам ведалі, што яна мне не надта па-трэбная. У царкву і касцёл хадзіў я толькі дзеля цікавасці.

Адночы бацюшка быў сказаў:

— У нашым прыходзе ёсць адзін няверуючы, але наколькі я ведаю яго і ягоную сям'ю, ён першы ўвойдзе ў царства нябеснае.

Гэта таксама шмат каго абурыла. А людзі да мяне хіліліся, бо я ніколі не ставіў сябе вышэй іх; калі б так, то нос бы мне такі вырас, што я за ім нічога і не бачыў бы.

У маладосці я часта хварэў грыпам. У Дуброве ў дваццатых гадах быў доктар Стольц, які гаварыў:

— Як Бог pomoże, to i ja pomoże. Пасля была доктарка, сваячка

мая, якая навучыла мяне ўколы рабіць. І аднаму пасля, калі яму дзіця захварэла, прыпісала ўколы і скіравала да мяне. А пасля то цэлая вёска, і з другіх вёсак да мяне прыходзілі. Былі такія, што нават не падзякавалі, бо думалі, што гэта мой абавязак. А многія ўдзячныя былі. Аднаму у карове тры ўколы даў і ён хацеў у мяне прыбульбе адрабіць, але я не згадзіўся. Адна жанчына хацела мне заплаціць, а я адмовіў і сказаў ёй:

— Хрыстос сказаў: „Дарам узятлі, дарам давайце”. І мяне дарам навучылі і я нічога не вазьму.

У 1939 годзе ў бацькі двое конай і воз забралі. Заплацілі за гэта кампенсцыю, за якую я сабе ровар купіў. На тым ровары я часта да тае доктаркі ездзіў, гаварылі, часта па пару гадзін дыскуталі. Яна мела вялікую бібліятэку, але падчас вайны збамбілі яе дом і ўсе кнігі згарэлі. І ў мяне бібліятэка ёсць; было ў ёй калісь 604 кніжкі. У шафе было тры полкі па тры рады кніжак. Я вёў спісак, у якім было месца кожнай кнігі, і калі мне што трэба было, то я адкрываў тую кнігу і чытаў. Той спісак недзе мне прапаў. А пра кніжкі я дзедцам сказаў:

— Калі я памру, то тыя, якія вам лішнія, аддайце ў бібліятэку. Толькі не выкідайце!

Я ведаю, што поп мяне хаваць не будзе. У Канюшках быў адзін такі, што ксёндз адмовіў хаваць. То я слоў некалькі над магілай сказаў.

Адзін мой знаёмы любіў вудзіць. І я любіў. Пайшоў я аднойчы з вудачкай, а над рэчкаю ён сядзіць. І мяне запрашае сесці. Я сеў, але вудачкі не раскручваў. Сталі гаварыць і ён мне многае расказаў. У Фінляндыі калісь нічога не замыкалі, нават крамаў. Але калі нашы туды заехалі, то навучылі фінаў закладаць замкі. А пасля ён сказаў мне:

— Я ў Бога веру, але ў гэтых — ён якісьці назваў — не веру.

І як ён паміраў, то прывялі да яго папа, а ён ад яго адвярнуўся. І без папа яго пахавалі.

Адышлі мае калегі, ніхто да мяне не заходзіць, не маю нават да каго адазвацца. Добра, што хаця вы зайшлі.

А калі там у Беластоку пабачыце Міхася Хмялеўскага, перадайце яму паклон. Ад Мазалеўскага з Хільмонаў.

Запісаў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Ніва

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тэдысвіка „Ніва”. Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбубская.

Публіцысты: Міхась Андрусюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор і карэктурка:

Яўгенія Палоцкая.

Друкерня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wplat na prenumeratę na I kwartał 2008 r. upływa 5 grudnia 2007 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch”

na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na I kwartał 2008 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł, a kwartalnie — 46,15 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. — 67,60). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Płn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połudn. i Środk., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Nіwa”, BPН PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Nakład: 1 600 egz.

Суседскія былі СВІНЯЧАЯ ГІСТОРЫЯ

Што такое свіння для беларускага селяніна? Усё! Гэта і мяса, і сала, і занятак, і надзея, і будучыня, і ўвогуле жыццё. Беларускі селянін за свіння плечы і дзяцей гадаваў, якія, няўдзячныя да бацькоўскай працы ўсё жыццё наракалі, што іх душаць свіняцінай, ад якой талі вяско-вых супермадэлек саступаюць гарадскім, і вяселле ім рабіў, калі белая фата згладжвала ўсе хібы твару і фігуры маладой, і вышэйшую адукацыю ім даваў, бо прафесары сталічных універсітэтаў таксама людзі, і таксама хочучь есці мінімум тры разы на дзень. А больш за ўсё любяць яны есці свінніну, гэтак жа як і іншыя беларусы, незалежна ад навуковых тытулаў і ўвогуле адукацыі. Таму, калі ў Рыгора Міхасёва палеглі свінні, то той палічыў гэную падзею больш страшнай, чым канец свету.

І сапраўды. Што там той апакаліпсіс для ўсіх у адзін і той жа час, у параўнанні з тым, што ўва ўсіх людзей свінні як свінні, роўнаюць сабе і жыццём цешацца, пакуль іх печань гаспадар не далучыў на пачэльні да цыбулі. А ў Рыгора тая свінні, з пачонкай на тым месцы, якое забяспечвае натуральнае функцыянаванне ўсіх органаў, на ногі не ўстаюць. Паляглі, небаракі, як бульбоўнік увосень.

Што было рабіць? Адказ адназначны. Выклікаць ветэрынара. Балазей у калгасе такі быў. Праўда, казалі, што дыплом жывёльнага лекара ён купіў усё за тая ж свіння плечы, ну але ж не да галоўнага доктара раённай бальніцы звяртацца ў такой справе.

Ветэрынар прыйшоў праз гадзіну. Соўгаўся недзе паблізу, ну і завітаў да Міхасёва. Памераў тэмпературу жывёлам, нібыта гэта былі людзі, ды кажа:

— Ні халеры не магу разабрацца. Здаецца, усё нармальна. А на ногі чамусьці не ўстаюць. Ляжаць як п'яныя.

— А вось у чым справа! — хапіўся рукамі за галаву Рыгор. — Як я сам да таго не дадумаўся. Яны сапраўды п'яныя!

— Як гэта, — здзівіўся жывёльны лекар. — Ты ўжо са свіннямі піць стаў? Зусім апусціўся. Калі маеш гарэлку, то трэба было мяне паклікаць. Я б прыйшоў і дапамог табе. Усё ж такі я чалавек. Гэта шмат лепш чым брудная свіння. І пілі б як людзі, за сталом, а не з карыта як чатырохногія рылы.

— Ды не, — замахаў рукамі Рыгор. — Як ты мог так пра мяне падумаць. Я што, свіння, каб з карыта піць? У мяне ўсё на сваіх месцах. Я п'ю за сталом, як сапраўдны чалавек з разуменнем сваёй чалавечай вартасці. А свінні ў мяне ядуць з карыта і за стол іх ніколі ніхто не пускае, за выключэннем таго выпадку,

калі яны становяцца закускай. Я нічым за цябе не горшы і, гэтак жа як і ты, у карыта не залезу.

— Дык ты хочаш сказаць, што свінні ў цябе самі ў краму па гарэлку ходзяць і самі п'юць без гаспадара, не пытаючыся ў цябе дазволу?! — здзівіўся ветэрынар. — А кот у цябе можа таксама алкаголік?

— Кот?! — задумаўся на хвілінку Міхасёў. — Здаецца не. Неяк не заўважаў яго п'янога. Хоць адзін раз было. Забылася мая баба неяк валяр'янку закаркаваць, то кот яе ўсю злізаў. Пасля да мяне біцца кідаўся, такі быў п'яны. Але больш за ім такога я не заўважаў. Ды і свінні ў мяне не п'юць.

— Дык чаму ж яны п'яныя?

— Усё проста. Я самагонку сёння зранку гнаў. Націснуў аж дзесяць літраў. А брагу, як пабочны прадукт, не ведаў куды дзець, бо ўчастковы хадзіў па хатах і ўсё вынюхваў хто самагонку цісне. Выльы на гарод, думаю, то ўнюхае падла. Вось і вырашыў свінням аддаць, каб з'елі. І хто думаў, што там яшчэ алкаголь застаўся. Вось так яны і напіліся. А я адразу і не зразумеў у чым справа. Захварэлі, думаю. А ўжо як ты сказаў „як п'яныя“, тады да мяне дайшло, што тут да чаго.

— Колькі, ты кажаш, націснуў самагонкі? — перабіў аповед Рыгора лекар.

— Дзесяць літраў.

— Дык чаму не наліваеш?

— Дык пайшлі. Пап'ём як людзі. — Вось гэта ўжо размова. Пайшлі.

Недзе праз гадзінку, калі самагонкі было ўжо восем літраў, ветэрынар вырашыў аддзячыць гаспадару і па чаў рабіць выгляд, што ён добра памятае дзеля чаго яго сюды паклікалі.

— Пайшлі, паглядзім, што там з свіннямі, — прапанаваў ён. — Можна праспаляся ўжо. А можа патрабуюць грамадзкую дапамогі ветэрынара.

— Пайшлі, — пагадзіўся гаспадар.

Мужчы-

ны выпілі яшчэ па шклянцы, не забыліся бутэльку ўзяць з сабой і пасунуліся ў хлеў. Свінні былі бадзёрымі як эстрадныя спевакі. Але ветэрынар проста так не адмовіўся ад поўнага агляда пацыентаў. Ён перагнуўся праз агароджу і ўзяў свінку за вуха. Тая не зразумела, што гэта клопат пра яе і рванула ўбок. А лекар пераляцеў праз агароджу і лягнуўся ў гной як каровін блін.

— Я зараз дапамогу табе, — кінуўся на дапамогу Рыгор.

Ён адчыніў брамку агароджы і хацеў падаць лекару руку. Але не ўстаў на нагах і лягнуўся побач з ветэрынарам. А свінні рванулі ў адчыненую брамку на вуліцу, унюхалі на стала ежу ды вырашылі закусіць.

Рыгорава жонка акурат у гэты момант вярталася з работы. Зайшоўшы дахаты, яна ўбачыла малюнак, які, каб узяць яго ў рамку, стаў бы самым наведвальным у кожнай мастацкай галерэі свету. На лаве, за сталом, сядзелі дзве свінні і салодка даядалі капусны салат ды памідоры з агуркамі. Напалоханая лёсам мужа жанчына куляй кінула ў хлеў і ўжо там убачыла другі малюнак, які па наведваемасці і жаданню яго набыць нават перамог бы першы. У гноі, на свінным месцы, паклаўшы галовы на карыта, салодка спалі два чалавекі.

Віктар САЗОНАЎ

14.10 – 20.10

Баран (22.03. — 20.04.) Вельмі добра пойдзе табе на працы, дагаворышыся з людзьмі, справішыся з любым заданнем. Не чакай замнога на знаёмствах, якія наладзіш 16-20.10. Трымай хатнія справы пад моцным кантролем.

Бык (21.04. — 21.05.) Лёгка дасі рады з самымі цяжкімі заданнямі. Сімпатія атачэння, пачуццё гумару гарантуюць табе поспех у шмат якіх справах. Будзеш ведаць, чаго хочаш, і як упрэшыся, усё будзе пачэпна. Вельмі эмацыянальныя кантакты з сябрамі.

Блізняты (22.05. — 22.06.) З 17.10. управішыся са шматлікімі заданнямі, лягчэй будзеш вырашаць аб сур'ёзных справах, не будзеш баяцца важных размоў. Не пераймай чужых думак. Рэальна глянь на справы, не ўцякай ад адказнасці.

Рак (23.06. — 23.07.) Будучь раздзіраць цябе крайнія эмоцыі. Пільнуй сваіх спраў. Утрыманне сям'і і сябе самога вельмі дарагое. Будзеш баявіты, прадпрымальны, момантны агрэсіўны. Некаторыя сапернікі паддадуцца табе, іншыя спрабуюць змагацца.

Леў (24.07. — 23.08.) Вялікая сіла волі і ўмеласць даць сабе раду ў кожнай акалічнасці. Будзеш брацца за вельмі важныя вырашэнні твайго жыцця. Размах і творчае мышленне.

Дзева (24.08. — 23.09.) Адважныя прыёмы. Твае намеры будуць рашучыя, пакажаш сваю волю і ў мірных спробах палагодзіш спрэчкі. Па жалезны запас сягай толькі тады, калі нож на горле.

Шалі (24.09. — 23.10.) Знойдзеш у сабе ідэальную гармонію. Дасканала складуцца джэнтльменска-дамскія адносіны. Нагода да дадатковага заробку. Ахвота зрабіць штосьці напакказ.

Скарпіён (24.10. — 22.11.) Твая харызматычная індывідуальнасць набярэ асаблівай моцы. Учыніш вялікае ўражанне на іншых, паўплываеш на іх погляды і рашэнні. У пары — як у небе.

Стралец (23.11. — 22.12.) Сканцэнтруешся найбольш на ўласных справах, хоць энергію не ашчаджаш на ўсё і ўсіх. Лішак энергіі выкарытай як найбольш канструктыўна. Зможаш быць моцны і цяроплівы, ды і катэгарычны.

Казярог (23.12. — 20.01.) Можаш дасягнуць немалых поспехаў у навуцы. Твая мудрасць і вопыт дазволюць на трапныя выбары. Увесь месяц ты абраннік лёсу — хапай нагоды і шчаслівыя выпадкі!

Вадалей (21.01. — 19.02.) Адчуеш каштоўнасць жыцця ў пары (можаш вырашыць, з кім хочаш быць назаўжды) і духовых спраў. Трошкі зацісні пояс — прыдадуцца грошы на пазнейшыя выдаткі.

Рыбы (20.02. — 21.03.) На працы ці ў школе не мусіш асабліва натужвацца — ніхто цябе не папракне ў ляноце; чакаюць цябе адны поспехі. Няблага ў інтарэсах. У пачуццёвым жыцці будзе аж раіцца ад непаўторных сітуацый. Захоцца эк-сперыменту і экстравагантнасці.

Агата АРЛЯНСКАЯ

Адгаданка

1. вялікі расійскі горад на ніжнім Доне, 2. хімічны элемент, якога найбольш у паветры, 3. хімічны элемент н-р 12, 4. сорт іспанскага белага віна, 5. драпежная млекакормячая жывёліна сямейства куніцавых, *Mustela putorius*, 6. сцяна з каменя або цэглы, 7. даспех рыцара і чарапахі, 8. хвароба ў лепразоры, 9. памяшканне для свіней.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаны дарожкі, пачынаючы ад по-

ля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — пагаворка.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 36 нумара Гара, імідж, поезд, рыбак, Сочи, туз, Уфа, фіга, цень, цеста, юань. Рашэнне: **За трое сутак мужчыне**

1	2							
				3			4	
		5			6			
	7				8			9

абрыдаюць фіфа, госці і непагадзь. Кніжную ўзнагароду высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока.